

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ A DANÍ

Osobní bankrot a jeho ekonomický dopad na dlužníka
Personal Bankruptcy and its Economic Impact on the Debtor

Student: Bc. Jan Zrůbek
Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.

Ostrava 2017

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Jan Zrůbek**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně
Téma: **Osobní bankrot a jeho ekonomický dopad na dlužníka**
Personal Bankruptcy and its Economic Impact on the Debtor
Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Základní charakteristika oddlužení
3. Ekonomický dopad na dlužníka
4. Vyhodnocení ekonomických důsledků oddlužení
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BŘEZINOVÁ, Hana. *Ekonomické aspekty insolvenčního zákona*. Praha: BOVA POLYGON, 2009. 200 s. ISBN 978-80-7273-159-6.

HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 1482 s. ISBN 978-80-7400-555-8.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. Praha: Linde, 2009. 394 s. ISBN 978-80-7201-780-5.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.**

Datum zadání: 18.11.2016

Datum odevzdání: 21.04.2017

Ing. Jana Hakařová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně.

V Ostravě dne 21. 4. 2017

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Zrůbek', written in a cursive style.

Bc. Jan Zrůbek

Poděkování:

Děkuji všem, kteří mě při psaní této práce podporovali.

Obsah

1	ÚVOD	3
2	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA ODDLUŽENÍ.....	4
2.1	INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ.....	4
2.1.1	<i>Zákon o insolvenci</i>	4
2.1.2	<i>Insolvenční návrh</i>	7
2.1.2.1	Náležitosti insolvenčního návrhu	7
2.1.2.2	Účinky spojené se zahájením insolvenčního návrhu	8
2.1.2.3	Doručování v insolvenčním řízení.....	8
2.1.3	<i>Průběh insolvenčního řízení</i>	8
2.1.3.1	Subjekty insolvenčního řízení	9
2.1.3.2	Zásady insolvenčního řízení.....	12
2.2	ÚPADEK DLUŽNÍKA.....	12
2.2.1	<i>Formy úpadku</i>	13
2.2.1.1	Úpadek pro platební neschopnost	13
2.2.1.2	Úpadek pro předlužení.....	13
2.2.1.3	Hrozící úpadek.....	14
2.2.2	<i>Rozhodnutí o úpadku</i>	14
2.2.2.1	Účinky spojené s rozhodnutím o úpadku	15
2.2.3	<i>Způsoby řešení úpadku</i>	16
2.2.3.1	Konkurs	16
2.2.3.2	Reorganizace	17
2.2.3.3	Oddlužení (osobní bankrot)	19
2.3	ODDLUŽENÍ	19
2.3.1	<i>Návrh na povolení oddlužení</i>	20
2.3.1.1	Náležitosti návrhu na povolení oddlužení	20
2.3.1.2	Přílohy k návrhu na povolení oddlužení	20
2.3.2	<i>Společné oddlužení manželů</i>	21
2.3.3	<i>Rozhodnutí insolvenčního soudu o povolení oddlužení</i>	21
2.3.3.1	Schválení návrhu na povolení oddlužení	21
2.3.3.2	Odmítnutí návrhu na povolení oddlužení	22
2.3.3.3	Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení	22
2.3.4	<i>Způsoby oddlužení</i>	23
2.3.4.1	Oddlužení formou splátkového kalendáře	23
2.3.4.2	Oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty	24
2.4	OSVOBOZENÍ OD DLUHŮ	25
2.5	SHRNUTÍ.....	26

3	EKONOMICKÝ DOPAD NA DLUŽNÍKA	27
3.1	VÝVOJ INSOLVENCÍ A ODDLUŽENÍ	27
3.2	PŘÍČINY PŘEDLUŽENÍ	30
3.2.1	<i>Nezaměstnanost</i>	<i>30</i>
3.2.2	<i>Bankovní a nebankovní instituce.....</i>	<i>31</i>
3.2.3	<i>Zadlužení domácností</i>	<i>34</i>
3.2.4	<i>Finanční gramotnost</i>	<i>35</i>
3.3	DOPADY PŘEDLUŽENÍ	37
3.3.1	<i>Nezabavitelné minimum</i>	<i>37</i>
3.3.2	<i>Pomoc při předlužení.....</i>	<i>39</i>
3.4	SHRNUTÍ.....	40
4	VYHODNOCENÍ EKONOMICKÝCH DŮSLEDKŮ ODDLUŽENÍ	42
4.1	UKAZATELE ZADLUŽENOSTI A JEJICH ANALÝZA	42
4.1.1	<i>Vyhodnocení analýzy.....</i>	<i>43</i>
4.1.2	<i>Shrnutí výsledků analýzy</i>	<i>57</i>
4.1.3	<i>Souhrnné zhodnocení výsledků analýzy</i>	<i>58</i>
4.1.4	<i>Výsledky zhodnocení</i>	<i>61</i>
5	ZÁVĚR.....	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		
SEZNAM ZKRATEK		
PŘÍLOHY		

1 Úvod

V současné době, kdy je zcela běžné a dokonce společensky očekávané využít některou, z velkého množství nejrozumnějších půjček, je problematika osobních bankrotů aktuálním tématem. Bankovní či nebankovní instituce zahlcují své okolí nabídkou půjček, a na první pohled se snaží zaujmout představou, že je snadné si půjčit a život s půjčkou je jednoduchý a zcela bez následků, což není ve všech případech tak úplně pravda. Člověk pod dojmem, že si může půjčit na všechno a rychle, mnohdy neodolá pokušení a udělá neuvážené rozhodnutí při vidině okamžitého zisku financí, bez ohledu na následky. Pokud se tato situace opakuje, je velice snadné aby se z člověka stal dlužník a on následně spadnul do tzv. dluhové pasti.

Snadný způsob života s vidinou okamžitého přístupu k penězům zláká velké množství lidí, a než aby se v první řadě snažili našetřit peníze a později si požadovanou věc koupili, je jednodušší získat na ni finance okamžitě formou půjčky a problém s šetřením přesunou na problém se splácením. Jedná se o jakési odsunování problémů do budoucna a s tím související půjčování si na půjčku, které ve velkém množství případů nekončí dobře. Osobní bankrot bývá pro tyto lidi mnohdy jediným řešením, jak se ze svých dluhů vymanit a za přiměřenou cenu se dostat zpátky do únosné ekonomické situace.

Cílem diplomové práce je specifikovat problematiku osobního bankrotu a všeho co se jí úzce dotýká, jako je proces oddlužení, příčiny zadlužení a ekonomické důsledky, které z toho plynou. Následně provedenou analýzou vyhodnotit reálné případy oddlužení.

Diplomová práce je rozdělena na tři kapitoly. První kapitola je zaměřena na problematiku insolvenčního zákona. Budou zde specifikovány úpravy zákona společně s průběhem a náležitostmi insolvenčního řízení, přes podání insolvenčního návrhu a řešení úpadku, až po proces oddlužení. V druhé kapitole bude rozebrán vývoj insolvencí a oddlužení, příčiny předlužení a následné dopady předlužení a možná odborná pomoc.

Třetí kapitola bude zaměřena prakticky a to zejména na situaci dlužníků prostřednictvím provedené analýzy. Budou v ní srovnány údaje o dlužnících ve dvou různých letech a získané informace budou následně vyhodnoceny.

Při zpracování diplomové práce byly použity metody analýzy, komparace, dedukce a popisu.

2 Základní charakteristika oddlužení

Druhá kapitola obsahuje popis průběhu insolvenčního řízení, formy a řešení úpadku a celý proces a průběh oddlužení.

2.1 Insolvenční řízení

Insolvenční řízení upravuje tato legislativa:

- zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon),
- vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení,
- zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích,
- vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce,
- zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

2.1.1 Zákon o insolvenci

Zákon číslo 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, nazývaný jako Insolvenční zákon nabyl účinnosti 1. ledna 2008 a nahradil, zákon číslo 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Od začátku roku 2008 se na nově zahájená řízení o úpadku aplikoval Insolvenční zákon, a na řízení o úpadku zahájená před tímto rokem se nadále aplikoval zákon o konkursu a vyrovnání.

Insolvenčním zákonem, mělo dojít k zajištění:

- větší transparentnosti a předvídatelnosti úpadkového řízení,
- posílení postavení věřitelů,
- motivaci dlužníka ke snaze řešit svůj úpadek včas,
- možnosti sanace dlužníka tam, kde je to vhodné,
- celkového zrychlení a zefektivnění úpadkového řízení.

Insolvenční zákon se aplikuje na řešení úpadku všech fyzických i právnických osob, podnikatelů i nepodnikatelů, vyjma České republiky (vč. ministerstev), obcí, krajů, České národní banky, Všeobecné zdravotní pojišťovny, veřejných vysokých škol, apod. [22].

Od začátku roku 2014 je v platnosti novela insolvenčního zákona, upravující insolvenční zákon ve vztahu k dlužníkovi, jeho věřitelům a insolvenčním správčům, zejména v bodech jako je:

- možnost oddlužení pro podnikající osobu (OSVČ) a úhrada splátek v insolvenčním řízení z výdělku z podnikání,
- nevyžadování podpisu dlužníkova manžela na návrhu na povolení oddlužení,
- úprava společného oddlužení manželů, kdy jim může být prominuto až 70% všech dluhů [39].

Novela zákona od 1. července 2017

Od 1. 7. 2017 vejde v účinnost Zákon, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Tato novela insolvenčního zákona přináší výrazné změny v oblasti oddlužení, s cílem ochrany dlužníků před oddlužovacími společnostmi. Novela zavádí povinné zastoupení dlužníků při podání návrhu na povolení oddlužení a zakazuje zastupování dlužníka při tomto úkonu jiným osobám než advokátům, notářům, insolvenčním správčům a subjektům, akreditovaným Ministerstvem spravedlnosti, a to pod hrozbou až půlmilionové pokuty. O udělení akreditace rozhoduje ministerstvo spravedlnosti na žádost, přičemž žadatel musí zejména prokázat bezúhonnost, odbornou způsobilost a svou veřejnou prospěšnost. Za odborně způsobilou se považuje taková osoba, která získala magisterské vzdělání v oboru právo či ekonomie na vysoké škole v ČR, nebo uznatelné VŠ v zahraničí. Akreditovanou osobou pro poskytování služeb spojených s oddlužením může být pouze právnická osoba. Cílem právní úpravy je zabránit komerčním subjektům (tzv. „oddlužovacím společnostem“) nabízejícím dlužníkům pomoc před zahájením insolvenčního řízení, jejímž výsledkem má být vydání rozhodnutí o povolení oddlužení, resp. následné vydání rozhodnutí o schválení oddlužení, aby profitovaly z tíživé životní situace a nedostatečné informovanosti dlužníků. Dále novela omezuje soudy v nařizování konkursu dlužníkům, jejichž návrh na povolení oddlužení byl odmítnut, zamítnut, či kteří neplnili podmínky pro povolení oddlužení, a umožňuje u těchto dlužníků řešit úpadek konkursem pouze za předpokladu, že disponují majetkem dostatečným k uspokojení věřitelů. Novela rovněž chrání dlužníky před šikanózními insolvenčními návrhy, a stanoví povinnou zálohu na náklady insolvenčního řízení věřitelům, kteří proti dlužníku podají insolvenční návrh. Za účelem ochrany slabší

strany od této povinnosti osvobozuje zaměstnance dlužníka, kteří mají pohledávky z neuhrazených mezd, a spotřebitele. Zaveden bude také institut tzv. předběžného posouzení insolvenčního návrhu. Na základě novely tak bude moci soud, bude-li mít pochybnost o důvodnosti věřitelského insolvenčního návrhu, rozhodnout o nezveřejnění návrhu a ostatních dokumentů v insolvenčním rejstříku. Cílem změny tak je ochrana hospodářské soutěže před praktikami některých soutěžitelů, kteří zahájením insolvenčního řízení proti své konkurenci usilují o vyvolání dojmu nesolventnosti daného subjektu a snížení důvěryhodnosti takového soutěžitele v očích jeho obchodních partnerů [32].

Oddlužovací novela

V rámci připravované oddlužovací novely mají být do oddlužení vpuštěni i nemajetní dlužníci, pokud budou schopni uhradit náklady insolvenčního správce a náklady na sepsání návrhu na povolení oddlužení. Nově by se mohla prodloužit doba oddlužení až na sedm let, přičemž by dlužník mohl uhradit věřitelům méně než doposud nutných 30 % pohledávek. Při oddlužení na dobu tří let, by dlužník musel uhradit nad 50 % pohledávek věřitelů a při pětileté době oddlužení, by dlužník musel uhradit věřitelům nad 30 % pohledávek. Dále by osvobození od dluhů nemělo mít dopad na nezaplacené výživné a na neuhrazenou škodu na zdraví. Dlužníkovi by mohlo být nařízeno až 100 hodin služby odborného sociálního poradenství, za účelem předejití budoucímu úpadku. Oddlužení formou splátkového kalendáře by bylo nahrazeno oddlužením formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. V tomto případě by byl dlužníkovi zabaven a zpeněžen movitý majetek a nadstandardní obydlí, pokud by se dalo očekávat, že zpeněžením bude dosažen výtěžek pro věřitele. Pokud by se stalo, že si věřitelé nezvolí způsob oddlužení, soud by určil vždy oddlužení formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Insolvenční zákon se vztahuje na řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka v rámci soudního řízení, a to některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem, k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů [22].

2.1.2 Insolvenční návrh

Pro zahájení insolvenčního řízení je potřeba, aby byl podán insolvenční návrh. Návrh je oprávněn podat jak dlužník, tak i věřitel. V případě, že se jedná o hrozící úpadek, podává insolvenční návrh pouze dlužník. Insolvenční řízení se zahajuje dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu.

2.1.2.1 Náležitosti insolvenčního návrhu

Insolvenční návrh musí obsahovat označení insolvenčního navrhovatele a označení dlužníka kterého se týká, případně označení jejich zástupců. Fyzická osoba musí být označena jménem, příjmením a bydlištěm (sídlem), v případě, že se jedná o podnikatele, taktéž identifikačním číslem. Právnícká osoba musí být označena obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem. Navíc musí být insolvenční návrh opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která jej podala, nebo jejím uznávaným elektronickým podpisem, jinak se k němu nepřihlíží. V insolvenčním návrhu, musí být soudu sděleno, na základě kterých rozhodujících skutečností, vyplývá oprávnění podat insolvenční návrh.

Insolvenční návrh věřitele musí obsahovat:

- rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka,
- skutečnosti, ze kterých vyplývá oprávnění podat návrh,
- označeny důkazy, kterých se insolvenční navrhovatel dovolává,
- musí z něj být patrné, čeho se jím insolvenční navrhovatel domáhá [21].

Insolvenční návrh dlužníka musí obsahovat:

- seznam svého majetku včetně svých pohledávek s uvedením svých dlužníků,
- seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů,
- příp. seznam svých zaměstnanců,
- listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek [12].

Insolvenční návrh je nutné předložit s potřebným počtem stejnopisů tak, aby jeden stejnopis zůstal u insolvenčního soudu a aby každý, komu se doručuje, dostal jeden stejnopis.

Stejnopis insolvenčního návrhu věřitele se doručuje pouze dlužníku, a to do vlastních rukou [21].

2.1.2.2 Účinky spojené se zahájením insolvenčního návrhu

Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku a trvají zásadně do skončení insolvenčního řízení, jde-li o reorganizaci, do schválení reorganizačního plánu [12].

Nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě využití, nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení [31].

2.1.2.3 Doručování v insolvenčním řízení

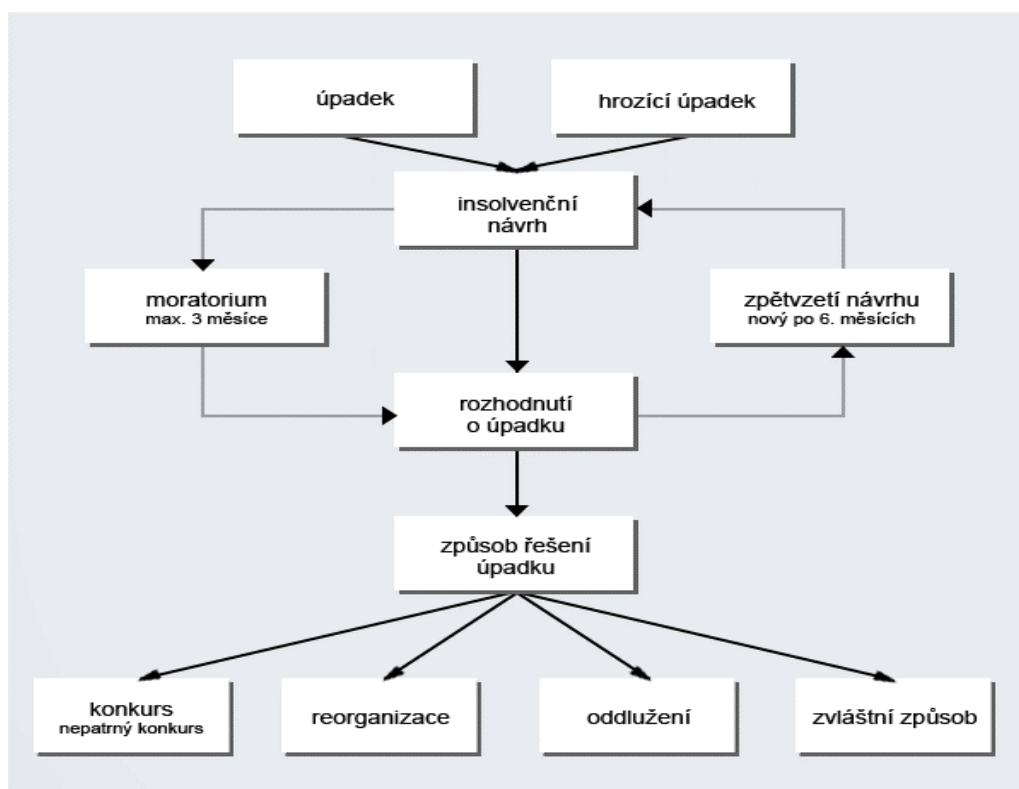
V rámci insolvenčního řízení se nabízí několik možností, jak doručovat písemnosti. Mezi ty hlavní patří, doručení zveřejněním písemnosti v insolvenčním rejstříku („doručení vyhláškou“), zveřejněním prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, prostřednictvím provozovatelů poštovních služeb, službou elektronických komunikací, datovou schránkou, nebo osobně insolvenčním správcem.

2.1.3 Průběh insolvenčního řízení

Insolvenční řízení probíhá v několika na sebe navazujících fázích. Jednotlivé insolvenční řízení, se od sebe mohou lišit v závislosti na konkrétních okolnostech případu, ale základní struktura je vždy stejná a lze ji charakterizovat v několika bodech.

1. Zahájení insolvenčního řízení podáním insolvenčního návrhu,
2. rozhodnutí o úpadku dlužníka,
3. rozhodnutí o způsobu řešení úpadku dlužníka,
4. realizace zvoleného způsobu řešení úpadku dlužníka,
5. skončení insolvenčního řízení [31].

Obrázek 2.1.3.1 Průběh insolvenčního řízení

Zdroj: BUSSINESSINFO. *Insolvence – úpadek a způsoby jeho řešení* [online]. [2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/insolvence-upadek-a-zpusoby-jeho-reseni-ppbi-51182.html#!&chapter=2>

2.1.3.1 Subjekty insolvenčního řízení

Insolvenční soud

Insolvenčními soudy jsou v prvním stupni podle ustanovení § 9 odst. 4 OSŘ krajské soudy, insolvenčními odvolacími soudy jsou pak Vrchní soud v Praze a Vrchní soud v Olomouci, dovolacím soudem je pak Nejvyšší soud ČR se sídlem v Brně [20].

V průběhu insolvenčního řízení, insolvenční soud dohlíží na ostatní procesní subjekty a vydává rozhodnutí výlučně formou usnesení, která se stávají účinnými, jakmile se účastníkům řízení vyhlásila v jednacích síních, nebo jakmile byla zveřejněna v insolvenčním rejstříku.

Insolvenční správce

Insolvenčním správcem se myslí subjekt insolvenčního řízení, za jehož hlavní činnost se považuje nakládání s majetkovou podstatou dlužníka, zpeněžení majetku v případě konkursu a dále také řešení insolvenčních a dalších sporů, ve kterých figuruje dlužník. Hlavní cíl insolvenčního správce, je maximální uspokojení pohledávek dlužníkových věřitelů.

Statusové záležitosti insolvenčních správců upravuje zák. č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích a prováděcí vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců [20].

Seznam insolvenčních správců je částí insolvenčního rejstříku a vede jej Ministerstvo spravedlnosti ČR. Insolvenčního správce pro každé jednotlivé insolvenční řízení určuje předseda insolvenčního soudu [20].

Dlužník

Z hlediska práva je dlužníkem ten, kdo má dluh vůči věřiteli. Dlužníkem pak může být jak fyzická osoba, tak osoba právnická. Je však třeba rozlišovat pojmy dlužník a neplatič. Dlužníkem se stává kdokoliv, kdo má závazky vůči věřiteli. V případě, že dlužník neuhradí smluvené závazky v daném termínu, stává se neplatičem. Pojem dlužník tak nelze chápat jako negativní označení, na rozdíl od neplatiče [38].

Věřitel

Věřitelem v insolvenčním řízení je subjekt uplatňující své pohledávky za dlužníkem.

Zajištěným věřitelem je osoba, jejíž pohledávka je zajištěna majetkem náležícím do majetkové podstaty. Tento věřitel uplatňuje své pohledávky přihláškou, v níž se musí dovolat svého zajištění a uvést okolnosti osvědčující zajištění. Dále musí být doloženy listiny, které se zajištění týkají. Zajištěný věřitel se uspokojuje ze 100 % výtěžku zpeněžení po odečtení částky připadající na odměnu správce a nákladů na správu a zpeněžení.

Přihlášení věřitelé mohou svá práva v insolvenčním řízení uplatňovat také prostřednictvím věřitelských orgánů, kterými jsou schůze věřitelů a věřitelský výbor, případně zástupce věřitelů [26].

Věřitelské orgány

- *Schůze věřitelů*

Insolvenční soud řídí a svolává schůzi věřitelů z vlastní iniciativy, nebo na návrh insolvenčního správce, věřitelského výboru, nebo alespoň dvou věřitelů, jejichž pohledávky činí alespoň desetinu přihlášených pohledávek. Schůze věřitelů se mohou účastnit přihlášení věřitelé, dlužník, insolvenční správce, státní zastupitelství a odborová organizace.

K platnosti usnesení schůze věřitelů se vyžaduje prostá většina hlasů přítomných nebo řádně zastoupených věřitelů (nestanoví-li zákon jinak), počítaná podle výše jejich pohledávek, přitom platí, že na každou 1 Kč pohledávky připadá jeden hlas [26].

- *Věřitelský výbor*

Je-li počet přihlášených věřitelů vyšší než 50, je povinností schůze věřitelů ustanovit věřitelský výbor, chránící společný zájem zajištěných i nezajištěných věřitelů. Věřitelský výbor se skládá z tří až sedmi členů, o přesném počtu rozhoduje schůze věřitelů. Takto ustanovený věřitelský výbor dohlíží na činnost insolvenčního správce a je oprávněn podávat insolvenčnímu soudu návrhy týkající se průběhu insolvenčního řízení.

Likvidátor dlužníka

Likvidátor dlužníka vykonává v insolvenčním řízení svou působnost v rozsahu, v jakém nepřešla na insolvenčního správce. Do jeho působnosti patří i součinnost s insolvenčním správcem uložená zákonem dlužníkovi [40].

Státní zastupitelství

Je-li proti rozhodnutí insolvenčního soudu přípustný opravný prostředek, může jej podat i státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení, do incidenčního sporu, nebo do moratoria [13].

2.1.3.2 Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení musí být vedeno tak,

- aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen, nebo nedovoleně zvýhodněn, a aby se dosáhlo rychlého, hospodárního a co nejvyššího uspokojení věřitelů,
- věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti,
- nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu, ani postupem insolvenčního správce,
- věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon [14].

2.2 Úpadek dlužníka

Dlužník je v úpadku, jestliže má více věřitelů a peněžité závazky 30 dnů po splatnosti a není tyto závazky schopen plnit. K objektivní neschopnosti plnit peněžité závazky dochází tehdy, zastavil-li dlužník platby podstatné části svých peněžitých závazků. Dále potom nejsou-li závazky plněny po dobu delší než 3 měsíce po splatnosti, nebo není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníkovi, výkonem soudního rozhodnutí, nebo exekuce. A také pokud dlužník nesplnil povinnost, kterou mu uložil insolvenční soud, a to předložit seznam svého majetku včetně svých pohledávek s uvedením svých dlužníků, seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů, seznam svých zaměstnanců a listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek.

Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. Tím je myšleno, pokud má více věřitelů a souhrn všech jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku [11].

2.2.1 Formy úpadku

2.2.1.1 Úpadek pro platební neschopnost

O platební neschopnost se jedná v situaci, kdy má dlužník více (nejméně dva) věřitelů, má peněžité závazky déle jak 30 dnů po lhůtě splatnosti a není schopen tyto závazky plnit. Podmínka mnohosti věřitelů není splněna, má-li více pohledávek vůči dlužníkovi jen jeden věřitel. Aby se zabránilo účelovému vytváření mnohosti věřitelů převáděním, nebo dělením pohledávek, stanoví zákon výslovně, že za dalšího věřitele se nepovažuje osoba, na kterou byla převedena některá z pohledávek insolvenčního navrhovatele proti dlužníkovi, nebo její část v době šesti měsíců před podáním insolvenčního návrhu, nebo po zahájení insolvenčního řízení. Co se týče poslední podmínky, neschopnosti plnit závazky, považuje se za splněnou, nastane-li alespoň jedna z následujících situací:

- dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků,
- dlužník neplní své peněžité závazky po dobu delší tří měsíců po jejich splatnosti,
- není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek za dlužníkem výkonem rozhodnutí, nebo exekucí,
- dlužník nesplnil povinnost předložit seznamy svého majetku, závazků a zaměstnanců, kterou mu uložil insolvenční soud.

Zákonná definice platební neschopnosti dopadá na všechny kategorie dlužníků, tedy fyzické osoby, podnikatele i nepodnikatele, a právnické osoby [30].

2.2.1.2 Úpadek pro předlužení

O předlužení se jedná tehdy, má-li dlužník, který je právnickou osobou, nebo fyzickou osobou – podnikatelem, více věřitelů a zároveň souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Rozhodný je poměr veškerých dlužníkových závazků (včetně těch nesplatných) a jeho majetku. Při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku je též nutno přihlédnout k další správě a provozování podniku dlužníka, lze-li předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku a provozu podniku pokračovat [30].

2.2.1.3 Hrozící úpadek

Hrozícím úpadkem se rozumí situace, kdy lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Návrh na zahájení insolvenčního řízení z důvodu hrozícího úpadku je oprávněn podat pouze dlužník. Užití tohoto institutu by mělo pro dlužníka představovat možnost, zejména pak v kombinaci se způsobem řešení úpadku reorganizací, dosáhnout toho, aby dlužník mohl včasným zákrokem zachovat svou výrobu a zaměstnanost [30].

Dlužník (nikoli však věřitel) může podat návrh na insolvenční řízení nejen tehdy, když se dlužník ocitl v úpadku, ale i tehdy, kdy dlužníkovi úpadek teprve hrozí. O hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků [11].

2.2.2 Rozhodnutí o úpadku

Insolvenční soud vydává rozhodnutí o úpadku v tom případě, je-li zjištěno osvědčením, nebo dokazováním, že je dlužník v úpadku, nebo mu úpadek hrozí. Toto rozhodnutí doručí insolvenční soud zvlášť dlužníkovi, insolvenčnímu správci, předběžnému správci, insolvenčnímu navrhovateli a osobám, které přistoupily k řízení. Insolvenčnímu správci a dlužníkovi se rozhodnutí o úpadku doručuje do vlastních rukou.

Rozhodnutí o úpadku musí obsahovat,

- výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek,
- výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce,
- údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku,
- výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve lhůtě 2 měsíců, s poučením o následcích jejího zmeškání,
- výzvu, aby věřitelé insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužnických věcech, právech, pohledávkách, nebo jiných majetkových hodnotách s poučením, že jinak mohou odpovídat za škodu, nebo jinou újmu vzniklou tím, že do majetkové podstaty nebude včas sepsán majetek dlužníka sloužící k zajištění, nebo tím, že nebudou včas zjištěna zajišťovací práva; to neplatí, jsou-li tato zajišťovací práva zřejmá z veřejného seznamu,

- výrok, jímž se určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání,
- výrok, jímž se uloží dlužníku, který tak dosud neučinil, aby ve stanovené lhůtě sestavil a odevzdal insolvenčnímu správci seznamy svého majetku a závazků s uvedením svých dlužníků a věřitelů.

Insolvenční soud spojí s rozhodnutím o úpadku rozhodnutí o prohlášení konkursu, je-li dlužníkem osoba, u které tento zákon vylučuje řešení úpadku reorganizací, nebo oddlužením. Jestliže dlužník společně s insolvenčním návrhem, ve kterém jako způsob řešení úpadku navrhuje reorganizaci, předloží reorganizační plán přijatý alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů, počítanou podle výše jejich pohledávek, a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů, počítanou podle výše pohledávek, spojí insolvenční soud s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Jestliže dlužník společně s insolvenčním návrhem podá návrh na povolení oddlužení, spojí insolvenční soud s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. V ostatních případech rozhodne insolvenční soud o způsobu řešení úpadku samostatným rozhodnutím vydaným do 3 měsíců po rozhodnutí o úpadku. Nesmí však rozhodnout dříve, než po skončení schůze věřitelů svolané rozhodnutím o úpadku [29].

2.2.2.1 Účinky spojené s rozhodnutím o úpadku

Po zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku, nastávají účinky spojené s předběžným opatřením nařízeným insolvenčním soudem.

1. Započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele je po rozhodnutí o úpadku přípustné, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, není však přípustné v případě, jestliže u dlužníka věřitele nastaly tyto situace,
2. Započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele však není přípustné, jestliže dlužník věřitel,
 - se ohledně své započitatelné pohledávky nestal přihlášeným věřitelem,
 - získal započitatelnou pohledávku neúčinným právním úkonem,
 - v době nabytí započitatelné pohledávky věděl o dlužníkově úpadku,
 - dosud neuhradil splatnou pohledávku dlužníka v rozsahu, v němž převyšuje započitatelnou pohledávku tohoto věřitele.

3. Přerušují se soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách a jiných právech týkající se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, anebo o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (např. úroky, úroky z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí nebo náklady účastníků řízení vzniklé jim účastí v insolvenčním řízení).
4. Nelze zahájit soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách a jiných právech týkající se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, nejde-li o incidenční spory, ani řízení o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují.
5. Nelze nařídít nebo zahájit výkon rozhodnutí nebo exekuci, která by postihovala majetek dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty [12].

2.2.3 Způsoby řešení úpadku

2.2.3.1 Konkurs

Konkurs je jedním z řešení úpadku. Na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty. Ovšem neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají. Insolvenční soud rozhodne o prohlášení konkursu samostatným rozhodnutím. Může ale toto rozhodnutí spojit s rozhodnutím o úpadku za předpokladu, že dlužníkem je osoba, u které je vyloučena možnost reorganizace nebo oddlužení. Účinky prohlášení konkursu nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku a na úřední desce soudu.

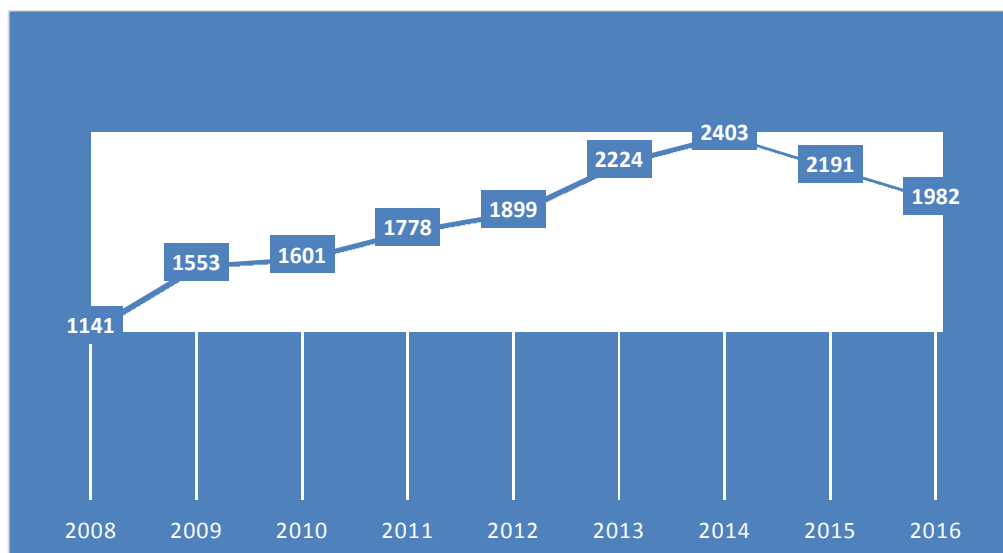
Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí převedení veškerého majetku, který do ní náleží, na peníze za účelem uspokojení věřitelů. Protože účelem konkursu je poměrně uspokojit zjištěné pohledávky věřitelů a protože toto uspokojení věřitelů se provádí plněním v penězích, je převod majetku tvořícího majetkovou podstatu na peníze podmínkou, jež musí nezbytně předcházet uspokojení věřitelů

Majetkovou podstatu lze zpeněžit:

- veřejnou dražbou,
- prodejem movitých věcí a nemovitostí podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí,
- prodejem majetku mimo dražbu [23].

V grafu 2.2.3.1.1 je zobrazen vývoj konkursů v období od roku 2008 do roku 2016. Zásadním rokem pro vývoj konkursů byl rok 2014, kdy stále rostoucí počet konkursů dosáhl maxima a to 2 403. V roce 2015 došlo k prvnímu poklesu prohlášených konkursů a tento klesající vývoj pokračoval i v roce 2016.

Graf 2.2.3.1.1 Počet prohlášených konkursů v období 2008 až 2016

Zdroj: vlastní zpracování, dle Creditreform [online]. Dostupné z:

http://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/cz/Presseartikel/TZ_Insolvence_2016.pdf

2.2.3.2 Reorganizace

Reorganizace je způsobem řešení dlužníkovy úpadku, při kterém dlužník může i nadále vyvíjet podnikatelskou činnost, avšak pouze v mezích tzv. reorganizačního plánu, který sleduje především ozdravení provozu dlužníkovy podniku a uspořádání vzájemných vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli [28].

Reorganizace je umožněna zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. Jsou určité podmínky pro povolení reorganizace a to:

- podnikatel nesmí být v likvidaci,
- nesmí se jednat o obchodníka s cennými papíry, nebo o osobu oprávněnou k obchodování na komunitní burze,
- úhrn obratu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu musí dosahovat alespoň 50 000 000 Kč, nebo má alespoň 50 zaměstnanců v pracovním poměru.

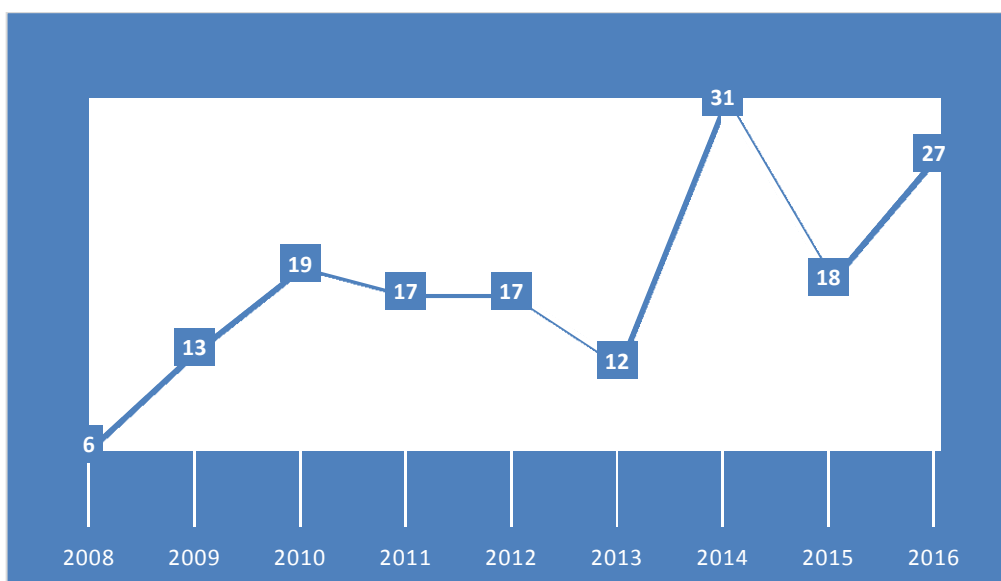
Pokud dlužník nezíská pro reorganizaci podporu věřitelů, musí splnit výše zmíněné podmínky, aby mu byla povolena. Tyto podmínky mohou být pro dlužníky poměrně přísné, a proto není reorganizace využívána příliš často i přes to, že při reorganizaci zůstává dlužníkův podnik zachován.

Oprávněným k podání návrhu na povolení reorganizace je dlužník nebo přihlášený věřitel. Návrh na povolení reorganizace podaný dlužníkem musí vedle obecných náležitostí obsahovat:

- dlužníkovi známé údaje o kapitálové struktuře a majetku osob, které dlužníka ovládají nebo které tvoří s dlužníkem koncern,
- údaj o způsobu navrhované reorganizace [28].

Do konce roku 2013 byly podmínky reorganizace přísnější než v následujících letech. Dlužník musel mít úhrn čistého obratu před podáním insolvenčního návrhu 100 000 000 Kč obrát a 100 zaměstnanců. Od roku 2014 platí snížená kritéria a počet reorganizací stoupl.

Graf 2.2.3.2.1 Počet povolených reorganizací za období 2008 až 2016

Zdroj: vlastní zpracování, dle Creditreform [online]. Dostupné z:

http://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/cz/Presseartikel/TZ_Insolvence_2016.pdf

2.2.3.3 Oddlužení (osobní bankrot)

Oddlužení je hlavním tématem diplomové práce a bude podrobně popsáno v další kapitole 2.3.

2.3 Oddlužení

Oddlužení (tzv. osobní bankrot) je způsob řešení úpadku, kdy jsou dlužníkovi dluhy sjednoceny, zajištění věřitelé jsou uspokojeni zcela, nezajištění do jimi schválené výše a zbytek dluhů může být dlužníkovi odpuštěn. Tento institut preferuje sociální účel před ekonomickým, má umožnit dlužníkovi „nový start“ a motivovat ho k aktivnímu zapojení do umořování svého dluhu vůči věřiteli. Současně je cílem také snížit náklady veřejných rozpočtů na sanaci těch, kdo se ocitli v sociální krizi.

Oddlužení je řešením pro ty dlužníky, kteří se do úpadku nedostali v důsledku své podnikatelské činnosti, ale činnosti běžné – zejména provozu domácnosti, neboť umožňuje řešit úpadek právnických i fyzických osob, ale v obou případech za splnění předpokladu, že nejde o podnikatele [9].

2.3.1 Návrh na povolení oddlužení

Návrh na povolení oddlužení podává vždy a jen dlužník sám současně s insolvenčním návrhem. Návrh na povolení oddlužení tedy nemůže za dlužníka podat nikdo jiný. V případě, že by věřitel dlužníka předešel a podal insolvenční návrh, pak má dlužník od jeho doručení 30denní propadnou lhůtu na reakci – podání návrhu na povolení oddlužení a o této možnosti musí být informován soudem. Zákon stanoví podávání návrhu na povolení oddlužení na předepsaném formuláři, který zveřejňuje Ministerstvo spravedlnosti [25].

2.3.1.1 Náležitosti návrhu na povolení oddlužení

Návrh na povolení oddlužení musí obsahovat,

- označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat,
- údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech,
- údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky,
- návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší [25].

2.3.1.2 Přílohy k návrhu na povolení oddlužení

K návrhu na povolení oddlužení se přikládá,

- seznam majetku a seznam závazků, popřípadě prohlášení o změnách, ke kterým v mezidobí došlo v porovnání se seznamy, které v insolvenčním řízení již dříve předložil,
- listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky,
- písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se na tom s dlužníkem dohodl, s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jeho pohledávky.

Jsou-li zde osoby ochotné poskytnout dlužníkovi za účelem splnění oddlužení dar nebo mu po dobu trvání oddlužení platit pravidelné peněžní dávky, připojí dlužník k návrhu na povolení oddlužení i písemnou darovací smlouvu nebo smlouvu o důchodu. Podpisy těchto osob na smlouvách musí být úředně ověřeny.

Podpis dlužníkovy manžela na návrhu na povolení oddlužení se oproti dřívější úpravě nevyžaduje. Místo toho mohou manželé podat společný návrh na povolení oddlužení, a to za předpokladu, že je každý z nich samostatně osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení. Společný návrh musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů. Podpisy obou manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny [25].

2.3.2 Společné oddlužení manželů

Při společném oddlužení manželů jsou sjednoceny všechny dluhy obou manželů, přičemž se nebere zřetel na to, jestli dluhy vznikly dohromady, nebo samostatně za každého z manželů. Tímto procesem se zmenší celkově uhrazená částka, protože po obou manželech dohromady je požadováno uhradit pouze minimálně 30 % dluhů nezajištěným věřitelům. V případě, že by se oddlužení účastnil každý zvlášť, tato minimální částka by byla 30 % za každého z manželů pro nezajištěné věřitele.

Dále se sníží celkové náklady na celkový proces oddlužení tím, že oba manželé dohromady platí pouze jednu odměnu insolvenčnímu správci.

Celkový proces společného oddlužení manželů probíhá téměř totožně, jako oddlužení jednotlivce, zásadním rozdílem, je ale forma podání návrhu na zahájení oddlužení, které musí manželé podat společně.

2.3.3 Rozhodnutí insolvenčního soudu o povolení oddlužení

K povolení oddlužení může insolvenční soud přistoupit několika níže popsanými způsoby.

2.3.3.1 *Schválení návrhu na povolení oddlužení*

Pokud insolvenční soud vyhodnotí návrh na povolení oddlužení jako způsobilý projednání a situaci dlužníka odpovídající podmínkám pro povolení oddlužení, pak o insolvenčním návrhu dlužníka rozhodne kladně. Od toho okamžiku v zásadě začíná přihlašovací lhůta, v níž věřitelé uplatňují v insolvenčním řízení své pohledávky. Po jejím uplynutí se soud návrhem na oddlužení znovu věcně zabývá, dochází k přezkumu

přihlášených pohledávek a na schůzi věřitelů k rozhodnutí o schválení oddlužení některým ze způsobů, které předpokládá insolvenční zákon, tj. plněním splátkového kalendáře či zpeněžením majetkové podstaty. V případě, že se nesejde schůze věřitelů, rozhoduje o způsobu oddlužení sám soud [10].

Přezkumné jednání, které se koná za účelem přezkoumání přihlášených pohledávek a následné rozhodnutí o schválení oddlužení probíhá obvykle do 3 měsíců od rozhodnutí soudu o úpadku, nejčastěji ve lhůtě zhruba 2 měsíců [10].

2.3.3.2 Odmítnutí návrhu na povolení oddlužení

K odmítnutí návrhu na povolení oddlužení ze strany insolvenčního soudu dochází v případě, že nejsou splněny zákonem předepsané podmínky, a samotný návrh, neobsahuje všechny potřebné náležitosti, je neurčitý či nesrozumitelný, nebo k návrhu nejsou připojeny všechny požadované přílohy. V takovém případě vyzve insolvenční soud osobu, která návrh podala k jeho opravě a doplnění a to nejpozději do 7 dnů. Pokud ze strany navrhovatele, nedojde v předepsané lhůtě k požadované nápravě, insolvenční soud návrh odmítne.

2.3.3.3 Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení

Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže

- jím je sledován nepoctivý záměr nebo
- hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí, anebo
- dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyslný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

V případě, kdy insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. Pokud naopak oddlužení povolí, musí být ještě určen způsob, jímž bude provedeno [25].

2.3.4 Způsoby oddlužení

2.3.4.1 Oddlužení formou splátkového kalendáře

Tento způsob oddlužení zasahuje dlužníkův majetek především do budoucna – pohledávky zajištěných věřitelů se uspokojí z výtěžku zpeněžení zajištění a současně po dobu 5 let plní dlužník pohledávky nezajištěných věřitelů podle daného poměru. Dlužník je tedy povinen měsíčně (po dobu 5 let) splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.

Po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen:

- vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat; nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat,
- hodnoty získané dědictvím a darem zpeněžit a jejich výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře,
- bez zbytečného odkladu oznámit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání,
- vždy k 15. lednu a k 15. červenci kalendářního roku předložit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců,
- nezatajovat žádný ze svých příjmů a na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání plánu oddlužení,
- neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody,
- nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit.

Dlužník tedy začíná splácet dle splátkového kalendáře a to k cílové částce 30% z výše pohledávek. Tato částka je však minimum, naskytne-li se dlužníkovi další neočekávaný peněžitý či nepeněžitý příjem (výhra, dědictví, půjčka), jedná se o mimořádnou splátku nad rámec splátkového kalendáře a dlužník ji musí použít ke splácení. Dlužník nesmí bez souhlasu insolvenčního správce odmítnout dar ani dědictví, jinak by se jednalo o neplatný

právní úkon. Dohled nad dlužníkem vykonává kromě insolvenčního správce také soud i věřitelé (věřitelský výbor). Se splácením jednotlivých plateb se dlužník nesmí dostat do prodlení delšího než 30 dnů, jinak je automaticky sankcionován nařízením konkursu [34].

2.3.4.2 Oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty

Zpeněžení majetkové podstaty se týká dlužníkova majetku do okamžiku, kdy soud povolí oddlužení, jedná se tedy o prodej majetku, který dlužník nabyl v minulosti, neboť do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení. Postupuje se obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu [34].

Majetkovou podstatu tvoří,

- peněžní prostředky,
- věci movité a nemovité,
- podnik,
- soubor věcí a věci hromadné,
- vkladní knížky, vkladní listy a jiné formy vkladů,
- akci, směnky, šeky nebo jiné cenné papíry anebo jiné listiny, jejichž předložení je nutné k uplatnění práva,
- obchodní podíl,
- dlužníkovy peněžité i nepeněžité pohledávky, včetně pohledávek podmíněných a pohledávek, které dosud nejsou splatné,
- dlužníková mzda nebo plat, jeho pracovní odměna jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci,
- další práva a jiné majetkové hodnoty, mají-li penězi ocenitelnou hodnotu,
- příslušenství, přírůstky, plody a užitky shora jmenovaného majetku [24].

V rozhodnutí, jímž schvaluje oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, insolvenční soud,

- uvede informaci o tom, kdo je insolvenčním správcem, a rozhodne o jeho dosavadní odměně a náhradě hotových výdajů a o tom, jak budou uspokojeny
- označí majetek, který podle stavu ke dni vydání rozhodnutí náleží do majetkové podstaty
- označí nezajištěné věřitele, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, a uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli [34].

Zpeněžení majetkové podstaty se provádí jedním z následujících postupů,

- veřejnou dražbou podle zvláštního právního předpisu,
- prodejem movitých a nemovitých věcí podle ustanovení občanského soudního řádu, která upravují výkon rozhodnutí,
- prodejem majetku mimo dražbu [35].

O způsobu zpeněžení majetkové podstaty rozhoduje insolvenční správce, musí mít ovšem k tomuto rozhodnutí souhlas věřitelského výboru.

2.4 Osvobození od dluhů

Po uplynutí 5 let, kdy dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti, které mu byly soudem uloženy, se řízení o oddlužení ukončí. Poté je dlužník oprávněn podat návrh soudu na osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, a to v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny (bude se jednat o všechny pohledávky, tedy i o ty nepřihlášené). Dlužníkovi jsou tedy smazány všechny dluhy z minulosti až do okamžiku schválení oddlužení. Současné ale platí, že po dobu dalších 3 let následujících po usnesení o osvobození může soud nařídít jeho odejmutí, a to v případě, že dlužník jednal podvodně vůči věřitelům nebo pokud byl odsouzen za úmyslný trestný čin vztahující se k oddlužení anebo osvobození [34].

2.5 Shrnutí

V druhé kapitole bylo charakterizováno insolvenční řízení a jeho průběh a subjekty. Dále je zde uvedena novela insolvenčního zákona z roku 2014 s novelou, která nabyde účinnosti od 1. 7. 2017 a také připravovaná Oddlužovací novela. Specifikován je zde také úpadek dlužníka a jeho formy a způsoby řešení, v návaznosti na to je zde charakterizováno i oddlužení a celý jeho průběh od návrhu na povolené oddlužení přes rozhodnutí povolení oddlužení a způsobech oddlužení až po osvobození od dluhů. Celá kapitola je zaměřena teoreticky.

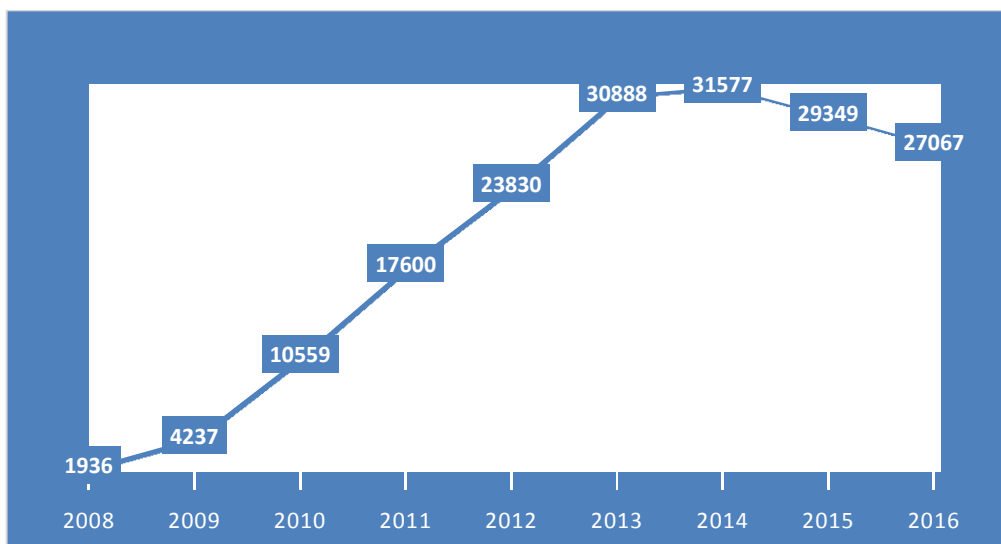
3 Ekonomický dopad na dlužníka

Trendem v dnešní konzumní společnosti se stal život na dluh, pokud však výše dluhu překročí hranici únosnosti, stává se život v zadlužení brzdou vývoje této společnosti. Zadlužení začíná už na úrovni států, a proto není divu, že se přenáší i do života jejich obyvatel. Velkou hrozbou v této oblasti, jsou jednoduché a rychlé půjčky s vysokými úroky a sankcemi. I díky nim potom dochází k neúměrnému zadlužení osob, které přestanou svou dluhovou situaci zvládat, a jedinou pomocí je pro ně institut oddlužení. Díky němu se dlužník může dostat ze zadlužení, pokud ovšem splní určité podmínky, v průběhu pěti let je ochoten žít se sníženými příjmy a dodrží pravidla oddlužení. Proces oddlužení má nejen dlužníka zbavit jeho dluhů, ale má také působit jako ponaučení do budoucna.

3.1 Vývoj insolvenční a oddlužení

Z Grafu 3.1.1 vyplývá, že počet insolvenčních návrhů měl od roku 2008 rostoucí tendenci a počet podaných návrhů se každoročně zvyšoval. V posledních dvou letech se ale situace obrátila. První pokles byl zaznamenán v roce 2015, kdy se snížil počet insolvenčních návrhů o 7,1% oproti předchozímu roku 2014. V roce 2016 se pokles ještě zvýšil, a to o 8,4% oproti roku 2015.

Graf 3.1.1 Insolvenční návrhy fyzických osob – spotřebitelů od roku 2008 po rok 2016

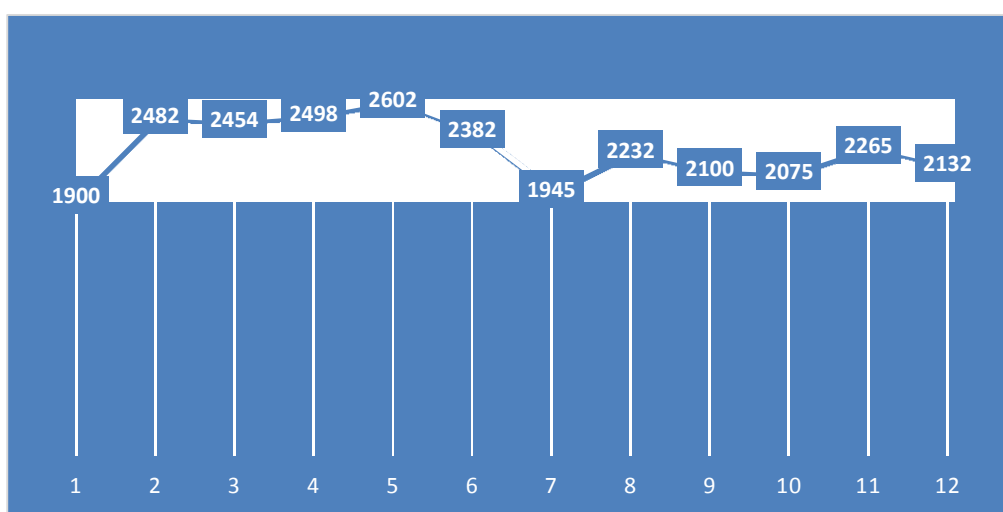

Zdroj: vlastní zpracování, dle Creditreform [online]. Dostupné z:

http://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/cz/Presseartikel/TZ_Insolvence_2016.pdf

Z následujícího Grafu 3.1.2 lze vyčíst, že počet podaných návrhů na oddlužení se v roce 2016 většinou pohyboval nad 2000 návrhy a v jednotlivých měsících kolísal. Nejmenší počet podaných návrhů, byl zaznamenán v prvním měsíci roku 2016 a to 1900 návrhů. Naopak nejvyšší počet podaných návrhů na oddlužení byl v měsíci květnu a to v počtu 2602 návrhů. Celkový počet podaných návrhů za rok 2016 je 27 067, což je v porovnání s předchozím rokem 2015, kdy bylo návrhů podáno 29 349, snížení o výše zmíněné 8,4 %.

Graf 3.1.2 Vývoj podaných návrhů na oddlužení v jednotlivých měsících roku 2016

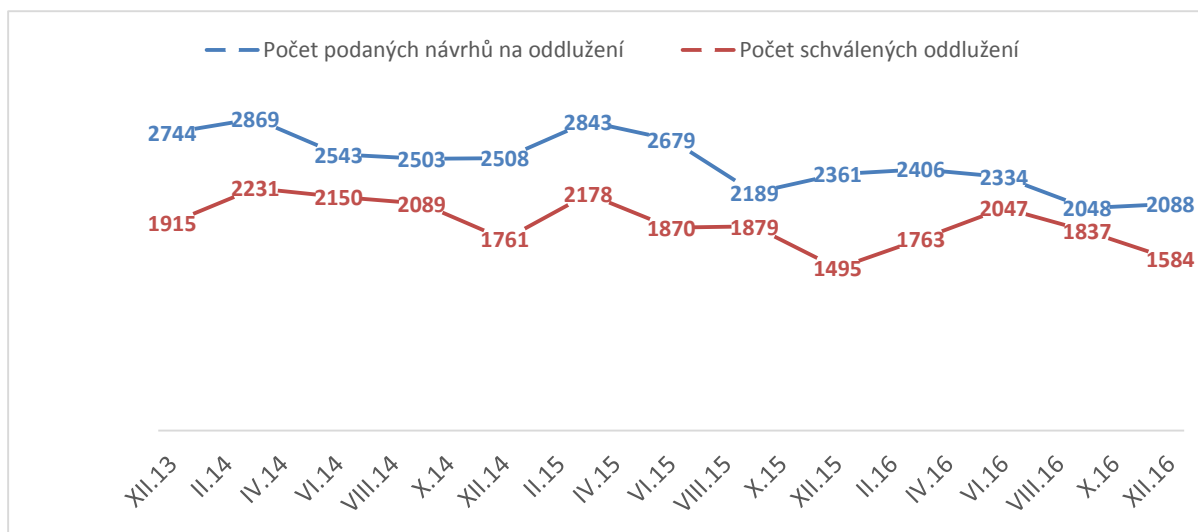
Zdroj: vlastní zpracování, dle Creditreform [online]. Dostupné z:

http://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/cz/Presseartikel/TZ_Insolvence_2016.pdf

V roce 2016 o oddlužení požádalo celkem 26 497 osob a z tohoto počtu bylo oddlužení povoleno v 22 306 případech, což je 84 %. Dále v roce 2016 poklesl počet žádostí o oddlužení proti roku 2015 o 7 % a klesl i počet povolených oddlužení a to o 4,8 %. Pro porovnání, v roce 2015 činilo snížení žádostí o oddlužení proti roku 2014 4,9 % a poprvé klesl i počet povolených oddlužení a to o 5,9 % [17].

V roce 2016 využilo oddlužení formou zpeněžení majetku celkem 528 dlužníků, což je o 17,2 % méně než v roce 2015.

Graf 3.1.3 Oddlužení – osobní bankroty v České Republice od roku 2013 po rok 2016

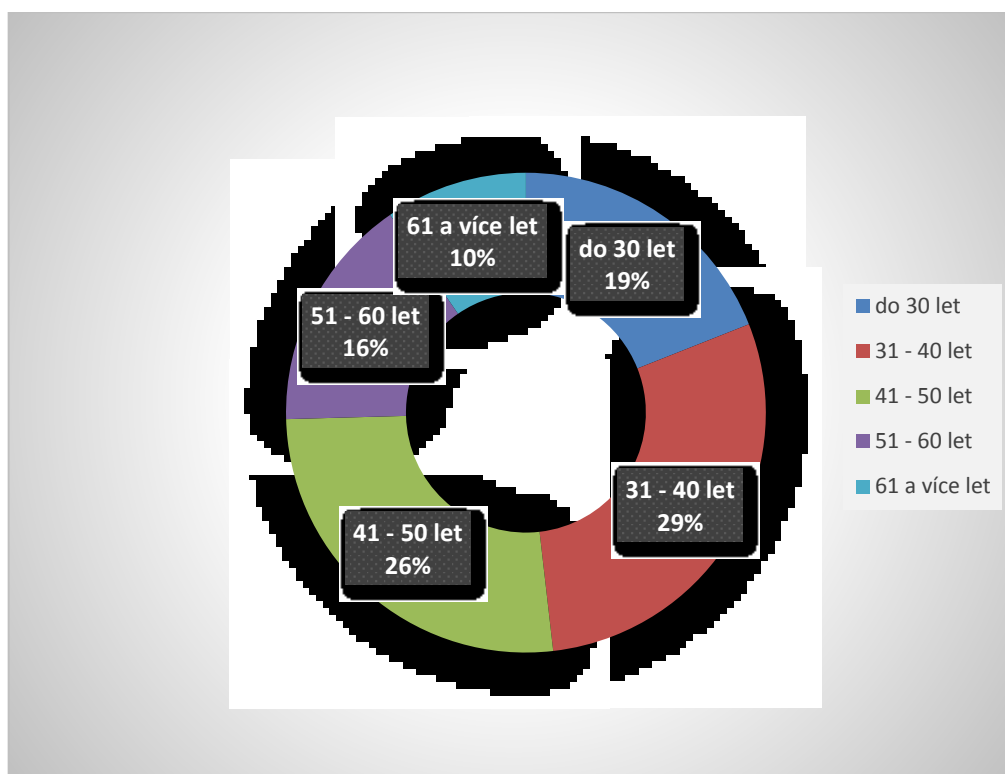

Zdroj: vlastní zpracování, dle Creditreform [online]. Dostupné z:

http://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/cz/Presseartikel/TZ_Insolvence_2016.pdf

Věková struktura osob, kterým bylo v roce 2016 povoleno oddlužení, je procentuálně téměř totožné jako v předcházejícím roce 2015. Největší počet povolených oddlužení je u dlužníků ve věkové kategorii 31 – 40 let. O málo menší počet je v kategorii 41 – 50 let, která zaostává o pouhých 3 %. Obě tyto kategorie zastupují více než 50 % povolených oddlužení za rok 2016 (viz Graf 3.1.4).

Graf 3.1.4 Věková struktura osob, i nichž bylo povoleno oddlužení v roce 2016

Zdroj: vlastní zpracování, dle Creditreform [online]. Dostupné z:

http://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/cz/Presseartikel/TZ_Insolvence_2016.pdf

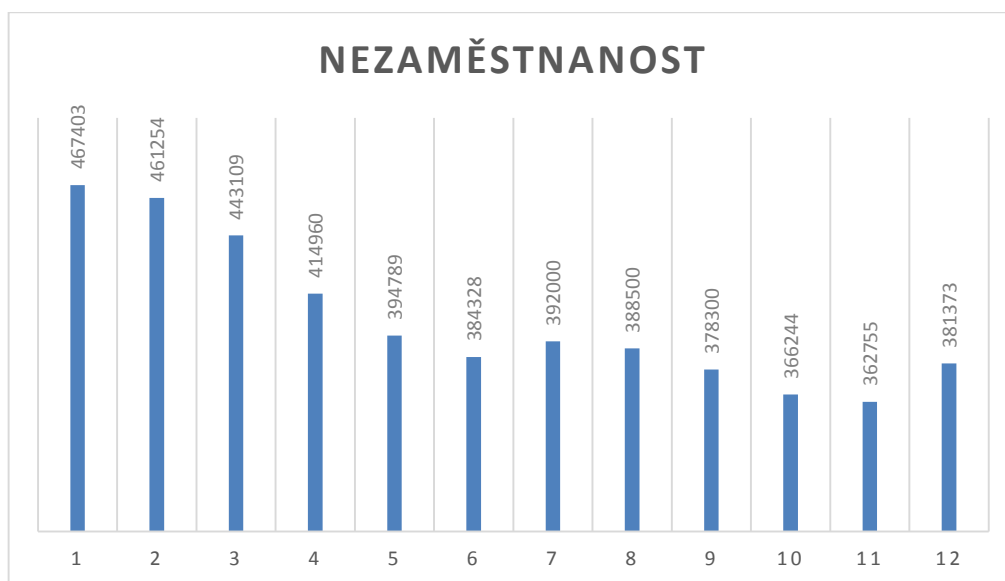
3.2 Příčiny předlužení

3.2.1 Nezaměstnanost

Mezi hlavní faktory, které mají vliv na splácení dlužnických závazků, je nemožnost hradit pravidelné splátky, z pravidelného příjmu vinou nezaměstnanosti. O čím delší nezaměstnanost se jedná, tím jsou její dopady negativnější a to zejména z důvodů, že člověk finančně strádá, přichází o kvalifikaci a ztrácí pracovní návyky, což jsou faktory negativně ovlivňující zájem zaměstnavatele.

V prvním měsíci roku 2016 byla nezaměstnanost 6,4 % počet nezaměstnaných 467 403. V průběhu roku došlo ke zlepšení této situace a nejnižší nezaměstnanost byla zaznamenána v listopadu, kdy byla na úrovni 4,9 %.

Graf 3.2.1.1 Nezaměstnanost v jednotlivých měsících roku 2016

Zdroj: vlastní zpracování, dle KURZY. *Nezaměstnanost v ČR* [online]. Dostupné z: www.kurzy.cz

Zlepšující se ekonomická situace má vliv na růst počtu pracovních míst, a klesající nezaměstnanost, jejíž průměr byl v roce 2016 5,5 %, což je nejnižší roční průměr od roku 2008. V porovnání s rokem 2015 je to pokles průměrné roční nezaměstnanosti o 1%. Podle prognóz na rok 2017 se dá usuzovat, že nezaměstnanost v České Republice bude i nadále klesat a to jen potvrzují čísla z prvních měsíců roku 2017, kdy v březnu klesla míra nezaměstnanosti na 4,8 %.

Tento trend, by mohl mít příznivý vývoj na snižování počtu osob a domácností, které by v roce 2017 byly kvůli své nepříznivé ekonomické situaci nuceny využít procesu oddlužení.

3.2.2 Bankovní a nebankovní instituce

V současné době na trhu působí velký počet jak bankovních, tak nebankovních institucí, které zprostředkovávají nejrozličnější typy úvěrů a půjček. Úvěry a půjčky od každé z těchto dvou skupin mají své výhody a nevýhody, na které je třeba brát zřetel. Je potřeba rozhodovat se obezřetně a podrobně se seznámit s podmínkami, které jsou stanoveny pro daný typ bankovní nebo nebankovní půjčky.

Bankovní půjčky

Nabídka na trhu bankovních půjček je, co se poskytovatelů a úvěrových produktů týče, poměrně různorodá. Banky nabízejí půjčky formou nejrůznějších úvěrů a lze si půjčit skoro na cokoliv. V nabídce jsou hypotéky, kreditní karty, kontokorenty, spotřebitelské úvěry, rychlé půjčky a také konsolidace půjček a úvěrů.

Bankovní instituce jsou pod přísným dohledem státu a proto je u nich nízká pravděpodobnost, že by se dopustily jakéhokoli podvodného jednání vůči svým klientům.

Výhody bankovní půjčky:

- spolehlivost – banky na trhu působí delší dobu, jsou přísně kontrolovány a prověřovány,
- nízké úroky – úroky u bank jsou zpravidla nižší než u nebankovních společností.

Nevýhody bankovní půjčky:

- čas – dlouhé trvání vyřízení žádosti o půjčku zejména jedná-li se o částku nad 100 000 a to zejména kvůli doložení dokladů a dokumentů a následného schválení bankou,
- dokládání příjmu – při žádosti o půjčku s vyšší částkou,
- registr dlužníků – při žádosti o půjčku se provádí kontrola řádného splácení a plnění finančních závazků v minulosti.

Nebankovní půjčky

Jednoduché a rychlé řešení jak si obstarat finanční prostředky nabízejí nebankovní společnosti, které klientům ochotně půjčují peníze bez toho, aby požadovaly dokládání příjmů a jiných dokumentů. Na trhu s nebankovními půjčkami se vyskytuje velký počet různých společností, a proto není problém si některou z nich vybrat a peníze si díky ní rychle zajistit. Velké množství půjček je možné sjednat prostřednictvím internetu.

Výhody nebankovní půjčky:

- bez potvrzení o příjmu – není potřeba dokládat potvrzení o příjmu a jiné dokumenty,

- žádná kontrola v registru dlužníků – půjčení peněz i přes negativní zápisy v registru,
- rychlost – půjčky jde mnohdy sjednat okamžitě přes telefon či internet,
- snadné vyřízení – půjčku jde vyřídit z domova a vyhnout se papírování.

Nevýhody nebankovní půjčky:

- vyšší úroky – úroky u nebankovní půjčky jsou zpravidla vyšší, než u půjčky bankovní,
- výše půjčky – nebankovní společnosti jsou ochotny půjčit jen do omezené výše částky,
- riziko podvodu – nebankovní společnosti nemusejí být vždy spolehlivé a jejich úmysly a jednání seriózní.

Pro osoby a domácnosti mající pravidelný příjem, je výhoda bankovních půjček zejména v menší rizikovosti a díky nižším úrokům jsou pro klienty levnější. Je to ale na úkor času spojeného s vyřízením. Pro lidi nezaměstnané, nebo ty, kteří mají negativní zápisy v úvěrovém registru, není jiná volba než využít půjčku nebankovní, spojenou s větším rizikem i úrokem, ale zase bez dlouhého vyřizování a ověřování. K nebankovním půjčkám se také uchylují dlužníci, kteří již bankovní půjčku mají a nějakým způsobem se dostanou do problémů se splácením. Pomocí nebankovní půjčky se potom snaží splácet předchozí půjčku a tím se dostávají do dluhové pasti. Pokud se tato situace vymkne kontrole, jediným možným řešením jak se z dluhů rozumně dostat je vyhlásit osobní bankrot a pokusit se o oddlužení v rámci insolvenčního řízení.

Nový zákon o spotřebitelském úvěru

Od prosince 2016 vešel v platnost Nový zákon o spotřebitelském úvěru. Týká se všech typů úvěrů, půjček a odložených plateb. Mezi zásadní body tohoto zákona patří:

- detailní posouzení klienta a zjištění výše příjmů, výdajů a řádné posouzení úvěruschopnosti a historie splácení dosavadních dluhů,
- dovolání se neplatnosti smlouvy ze strany klienta a to až 10 let zpětně od uzavření smlouvy, pokud se dostal do splátkových potíží a nebyl na začátku řádně prověřen,

- přehlednější informační povinnost ze strany věřitele, formulář o celkových nákladech úvěru a dvoutýdenní lhůta na rozmyšlenou,
- možnost zdarma splatit úvěr v případě zásadních životní situací jako je úmrtí, dlouhodobá nemoc a invalidita dlužníka, nebo jeho partnera,
- snížení nákladů za předčasně splacenou půjčku,
- omezení a snížení smluvních pokut a úroků z prodlení,
- pokuta až 20 000 000 Kč za nucení klienta k podpisu smlouvy bez řádného rozmyšlení,
- půjčky smí být poskytovány pouze osobou s povolením od České národní banky,
- ČNB bude mít dohled nad poskytovateli půjček a s tím jsou spojeny vyšší nároky na nebankovní věřitele,
- regulace mikro půjček do 5 000 Kč.

3.2.3 Zadlužení domácností

Zadlužení domácností je v dnešní době častý a zejména společensky očekávaným jevem. Ve společnosti se očekává například, že při zakládání rodiny a obstarávání bydlení člověk využije hypotéku, nebo jinou formu půjčky. Dále je člověk ze všech stran zavalován nejrůznějšími nabídkami půjček, ať už je to v období vánoc, kdy se půjčuje na dárky, nebo v období léta, kdy se půjčuje na dovolené.

Zdravé zadlužení

O zdravé zadlužení se jedná zejména při promyšlené a důkladně zvážené půjčce. Zejména se posuzuje její smysl a nutnost. Dále potom případná rizika a to, zda bude moci být půjčka v budoucnu řádně splacena. Za zdravé zadlužení je považována půjčka na řešení bytové situace, hypotéka a půjčka na řešení nepříznivých životních situací, jako je přírodní katastrofa, požár, ztráta zaměstnání a dlouhodobá nemoc. Potom také promyšlené leasingy.

Nezdravé zadlužení

Za nezdravé zadlužení se považují půjčky, které si lidé berou bez většího rozmyslu a uvážení. Jedná se zejména o půjčky na věci, které nejsou nutně potřebné a bez kterých by se osoby či domácnosti obešly. Dále pak o půjčky vedoucí k dalšímu zadlužování a prohlubování již stávajících dluhů.

Příklady nezdravého zadlužení:

- úvěr na nadstandardní vybavení domácnosti a dárky,
- nezodpovědné sanování jiného dluhu,
- získání prostředků na předměty pro udržení či nastolení určitého sociálního statutu,
- půjčka nebo úvěr na uspokojení neakutní potřeby jako je třeba dovolená [37].

V roce 2016 vzrostl objem celkového dluhu obyvatel o 8 % oproti předchozímu roku a dosáhl výše 1,96 mld. Kč. Na celkovém objemu dluhu obyvatel se dlouhodobý dluh, jako je hypotéka a úvěr ze stavebního spoření podílel 79 % a krátkodobý dluh, jako je úvěr na spotřebu se podílel 21 %. Objem dlouhodobého dluhu dosáhl výše 1,6 bil. Kč, což bylo proti roku 2015 o 125,4 mld. Kč, respektive o 9 % více. Objem krátkodobého dluhu dosáhl výše 409,7 mld. Kč, což bylo oproti roku 2015 o 25 mld. Kč, respektive o 7 % více [15].

3.2.4 Finanční gramotnost

Tématem, které se v poslední době ve společnosti hodně řeší je finanční gramotnost lidí a zejména její vliv na zadlužení. U finančně gramotného člověka se předpokládá orientace v dané problematice, schopnost zacházet se svým rozpočtem tak aby nedocházelo k předlužení a aby byly případné závazky včas a řádně hrazeny. Předpokladem finanční gramotnosti je i schopnost vytváření rezerv, na případné nečekané situace.

Lidé bez této potřebné finanční gramotnosti jsou náchylnější k nevýhodným či nepotřebným půjčkám, třeba jen pro to že nedokáží hospodařit se svými příjmy. Mnoho lidí ani nemá zájem svou finanční gramotnost zlepšovat a proto se tuto situaci snaží řešit stát i některé finanční instituce.

Podle průzkumu ČBA z roku 2016 vyšlo najevo, že finanční gramotnost lidí je pouze průměrná. Finanční vzdělání by podle průzkumu měla zajistit v první řadě škola a z menší části i rodina. Pozitivem je, že jako ochranu proti špatným finančním rozhodnutím Češi preferovali finanční vzdělání před regulací státem. Finančně vzdělaný člověk může lépe čelit různým finančním situacím, jelikož regulace finančních institucí nejsou schopny chránit občana před špatným rozhodnutím v každé situaci [18].

Z této situace vyplývá nutnost dalšího rozvoje finanční gramotnosti v České republice. Nezbytná je spolupráce mezi školami a finančními institucemi aby se podílely na finanční gramotnosti mládeže v rámci studia. Pro dospělou část obyvatel se nabízejí různá školení a semináře. Možností je také využít nejrozličnější webové stránky s tematikou finančního vzdělávání.

Desatero odpovědného zadlužení:

- nepůjčuji si na zbytečnosti,
- nepřepřelácím životnost,
- neriskuji bankrot,
- nedůvěřuji všem,
- nejsem unáhlený,
- neporovnávám pouze úroky,
- nepodepisuji neznámé,
- nemyslím jen na současnost,
- nepůjčuji si na půjčku,
- nevěřím na zázraky [16].

Ani finanční gramotnost však neznamená, že se člověk nemůže dostat do tíživé finanční situace. Na jednu stranu finanční gramotnost hodně napomáhá v prevenci před neúměrným zadlužením, ale v životě nastávají i nepříznivé situace, které i finančně gramotného člověka mohou donutit k špatným rozhodnutím a vedou například k předlužení.

3.3 Dopady předlužení

Nemožnost splácet své dluhy staví dlužníka do nelehké situace, která má dopad i na dlužníkovu okoli, jako je rodina, příbuzní a známí. Dále potom na dlužníkovu zaměstnavatele a zásadně dopadá na všechny dlužníkovy věřitele.

Hlavním ekonomickým dopadem na dlužníka je snížení jeho mzdy na částku nezabavitelného minima, k čemuž dojde při oddlužení formou plnění splátkového kalendáře, která je při schválení návrhů na oddlužení nejčastější. Po dobu pěti let je dlužník nucen žít s takto sníženou mzdou. Za další ekonomický dopad na dlužníka lze považovat zpeněžení dlužníkovu majetku, kterým se do určité míry uspokojí věřitelé.

Všechny tyto procesy podstupuje dlužník z toho důvodu, aby mohl po úspěšném ukončení oddlužení, začít znova žít bez dluhů.

3.3.1 Nezabavitelné minimum

Při podání návrhu na povolení oddlužení je potřeba dostat minimálnímu uspokojení dlužníků, ve výši alespoň 30 % z dluhů. Při výpočtu, zda je dlužník schopen v průběhu pěti let tento požadavek splnit dojde k tomu, že se z dlužníkových příjmů vypočtou všechny nezabavitelné částky, které mu musejí být vyplaceny, a ze zbytku se uspokojují věřitelé. Po tomto procesu, nemusí zbýt dostatečná částka na splátku dluhu, a je třeba, aby dlužníkovi někdo poskytl dar, díky kterému dojde k navýšení částky splátky a dlužník tak tak může využít oddlužení.

Základní nezabavitelná částka na jednotlivce pro rok 2017 činí 6154,67 Kč. Životní minimum je 3410 Kč stejně jako v předchozím roce 2016. Normativní náklady na bydlení v roce 2017 nepatrně poklesly oproti předchozímu roku na částku 5822 Kč. Nezabavitelné minimum na každou vyživovanou osobu (manžel/manželka, dítě) činí 1538,67 Kč, jedná se o čtvrtinu ze základní nezabavitelné částky. V tabulce č. 3.3.1.1 je zobrazen vývoj těchto částek od roku 2015 po rok 2017.

Tab. 3.3.1.1. Vývoj částek sloužících pro výpočet nezabavitelné částky v letech 2015 až 2017

	2015	2016	2017
Základní nezabavitelná částka	6118	6178,67	6154,67
Životní minimum	3410	3410	3410
Normativní náklady na bydlení	5767	5858	5822
Nezabavitelná částka na každou vyživovanou osobu	1529,5	1544,67	1538,67

Zdroj: vlastní zpracování.

Výpočet nezabavitelného minima

Srážky pro oddlužení se vypočítávají z čisté mzdy. Z čisté mzdy nelze srazit tzv. základní částku, která se vypočítá takto:

- na osobu dlužníka ve výši dvou třetin součtu částky životního minima (3 410 Kč) + částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu (5 822 Kč),
- nezabavitelná částka = $\frac{2}{3} * 9\,232 \text{ Kč} (3410 + 5\,822 \text{ Kč}) = 6\,154,67 \text{ Kč}$,
- na každou vyživovanou osobu a manžela ve výši jedné čtvrtiny nezabavitelné částky ($\frac{1}{4} * 6\,154,67 \text{ Kč} = 1\,538,67 \text{ Kč}$),
- jednotlivé nezabavitelné částky se následně sečtou a výsledek se zaokrouhlí na celé koruny nahoru,
- Celková základní částka se následně odečte od čisté mzdy. Ze zbytku čisté mzdy pak lze bez omezení srazit vše nad součet životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu (aktuálně 9 232 Kč). Zbývající částka po provedení této operace se zaokrouhlí dolů na částku dělitelnou třemi a rozdělí se na třetiny. Pro splátky při oddlužení (jako pro přednostní pohledávky) lze srazit dvě třetiny [27].

Příklad 1:

Dlužník má manželku a dvě děti. Jeho čistý měsíční příjem je 19000 Kč. Základní nezabavitelná částka 6 154,67 Kč + 3x vyživovaná osoba 1 538,67 Kč = 10 770,68 Kč. $10\,770,68\text{ Kč} + 1/3$ (čistá mzda 19 000 Kč – nezabavitelná částka 10 770,68 Kč) = 13 514 Kč jako mzda k výplatě a měsíční splátka pro oddlužení je 5486 Kč.

Příklad 2:

Dlužník má ženu a dvě děti. Jeho čistý měsíční příjem činí 25 500 Kč. Nezabavitelná částka 6 154,67 Kč + 3x vyživovaná osoba 1 538,67 Kč = 10 770,68 Kč. Jelikož je rozdíl čistého příjmu 25 500 Kč a nezabavitelné částky 10 770,68 Kč vyšší než povolená hranice 9 232 Kč, výpočet vypadá takto: $10\,770,68\text{ Kč} + 1/3 \times 9\,232\text{ Kč} = 13\,848\text{ Kč}$ jako mzda k výplatě a měsíční splátka pro oddlužení je 11 652 Kč.

Dlužníkova situace jistě není jednoduchá a on se ocitá pod neustálým tlakem společnosti a svého okolí. A život se sníženým příjmem na hranici nezabavitelného minima po dobu pěti let také nebude jednoduchý. Dlužník to ale podstupuje s vědomím, že se nakonec dostane ze své tíživé situace a bude moci začít znovu a bez dluhů.

3.3.2 Pomoc při předlužení

V případě, že se chce dlužník snadněji dostat ze svého zadlužení, může využít pomoci některé z poraden. Tam jsou mu schopni pomoci konkrétními informacemi a radami, jak danou situaci zvládnout. Tyto poradny fungují i jako prevence proti případnému zadlužení, je to ale možnost, kterou lidé využívají pouze zřídka. Na poradnu se zejména obracejí až v okamžiku, kdy už jsou zadluženi a na prevenci už je pozdě. V České republice fungují poradny, jako je například:

- poradny sdružené pod Asociací občanských poraden,
- poradny zřízené Exekutorskou komorou,
- Sdružení SPES,
- SOS Asociace Sdružení ochrany spotřebitele,
- Aliance proti dluhům,
- Člověk v tísni.

Poradna při finanční tísni

Tato poradna je jednou z obecně prospěšných společností. Jedná se o nestátní neziskovou organizaci poskytující bezplatné poradenství. Založena byla v roce 2007 Českou spořitelnou a.s. a Sdružením českých spotřebitelů o.s.. Jejím hlavním zaměřením jsou exekuce a osobní bankroty. Provozuje bezplatnou zelenou linku, kterou v roce 2015 využilo 10 559 volajících a pobočky má po celé republice, například v Ostravě, Praze, Ústí nad Labem, Prostějově a dalších městech.

Poskytuje tyto služby:

- pomoc při prevenci před vznikem tíživé finanční situace,
- podporu při řešení následků spojených se vznikem platební neschopnosti,
- vypracování návrhu na oddlužení a insolvenčního návrhu,
- zhodnocení splnění předepsaných podmínek pro povolení oddlužení,
- koordinaci, podporu, asistenci a vytváření podmínek pro komunikaci a spolupráci mezi spotřebiteli a jejich věřiteli, soudy a soudními exekutory.

Všechny tyto služby jsou poskytovány diskrétně, nestranně a nezávisle. Poradna svou činností nesleduje podnikatelské zájmy svých zakladatelů či jiných subjektů, není zaměřena na dosahování zisku a všechny služby poskytuje bezplatně.

Cílem poradny je kvalitní a účinná poradenská činnost pro občany ve finanční tísni, v hrozící či existující platební neschopnosti, nebo v exekuci, a pomoc při podání návrhu na oddlužení. Sekundárním posláním je pozitivně působit na spotřebitele, aby měli hlubší finančně právní povědomí v oblasti přijímání úvěrů a půjček, uměli si půjčovat obezřetně a k případnému řešení své platební neschopnosti přistupovali zodpovědně a aktivně [19].

3.4 Shrnutí

V rámci třetí kapitoly byl charakterizován vývoj insolvenčních řízení a oddlužení v roce 2016 i v předcházejících letech. Dále byly charakterizovány příčiny předlužení a do nich spadající nezaměstnanost spolu s jejím vývojem v roce 2016, a bankovní a nebankovní instituce společně s výhodami a nevýhodami jejich půjček. Specifikován zde byl také Nový zákon o spotřebitelském úvěru, zdravé a nezdravé zadlužení domácností a problematika

finanční gramotnosti. A dále byly specifikovány dopady předlužení a s tím související výpočet nezabavitelné části příjmů s názornými příklady a závěrem také jedna z institucí, která pomáhá lidem ve finanční tísní.

4 Vyhodnocení ekonomických důsledků oddlužení

4.1 Ukazatele zadluženosti a jejich analýza

Pro následnou analýzu byly použity informace z insolvenčního rejstříku provozovaného Ministerstvem spravedlnosti dostupného na veřejném serveru www.justice.cz. Jako vzorek bylo vybráno 50 dlužníků. Všem těmto dlužníkům byl přidělen jeden insolvenční správce. Důležité bylo, aby všichni dlužníci měli podán insolvenční návrh s návrhem na oddlužení a oddlužení u nich probíhalo formou splátkového kalendáře. Dalším společným znakem dlužníků bylo, že všichni patřili pod spisovou značku KSOS a tudíž byli vedeni na Krajském soudě v Ostravě. Pro analýzu bylo důležité srovnání dvou období, a proto bylo třeba, aby 25 dlužníků podalo insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení v roce 2015 a 25 dlužníků podalo stejný návrh v roce 2016.

Výběr 50 ti případů považuji pro tuto analýzu za dostačující vzhledem k tomu, že k obdobnému počtu případů ročně je přidělen jako insolvenční správce ten správce který má tyto případy na starost. Tento insolvenční správce byl náhodně vybrán ze seznamu insolvenčních správců, majících většinu případů vedenou pod Krajským soudem v Ostravě. A domnívám se, že pro větší vypovídací schopnost výsledků následné analýzy je lepší, srovnávat ve dvou letech případy od jednoho insolvenčního správce, než vybírat malé množství náhodně vybraných případů od velkého počtu insolvenčních správců.

Analýza se zaměřuje na 10 ukazatelů zadluženosti, jimiž jsou:

- pohlaví dlužníků,
- jejich věk,
- rodinný stav,
- počet vyživovaných dětí,
- čistý měsíční příjem,
- počet věřitelů,
- výše závazků,
- obdržení daru,
- měsíční splátka pro oddlužení,
- očekávané uspokojení věřitelů.

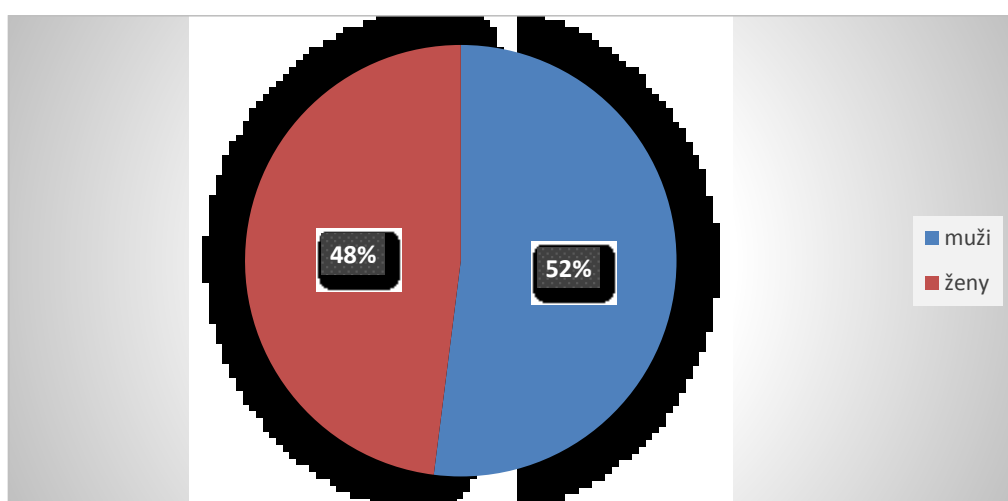
Z důvodu přehlednosti, jsou zjištěné informace znázorněny v grafech.

4.1.1 Vyhodnocení analýzy

Pohlaví dlužníků

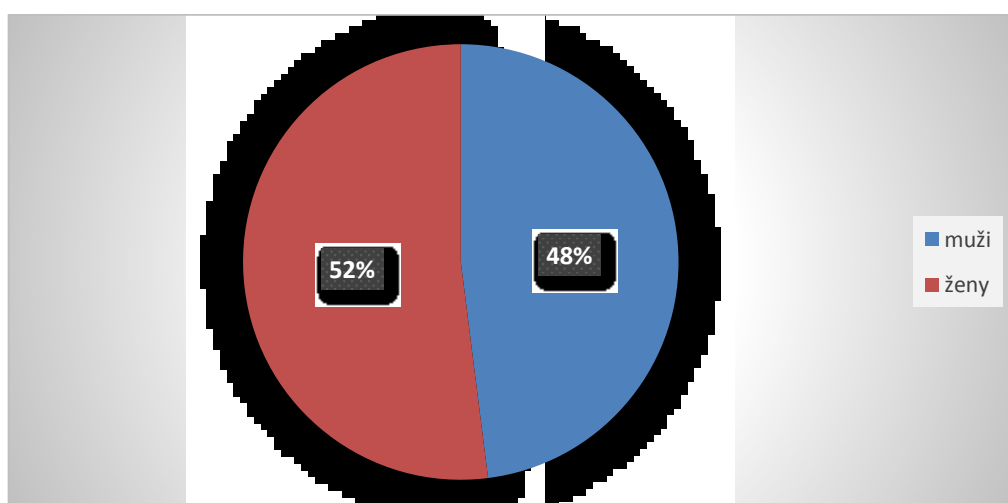
První z ukazatelů, který byl během analýzy zkoumán, je pohlaví dlužníků. Z následujících grafů vyplývá, že poměr mužů a žen ve vybraném vzorku, kteří v roce 2015 vstoupili do oddlužení, je 13 mužů ku 12 ti ženám (viz Graf 4.1.1.1). V roce 2016 tomu bylo právě naopak 13 žen ku 12 ti mužům (viz Graf 4.1.1.2). V obou letech se tedy počet zastoupených pohlaví lišil pouze o jednotku. Poměr v pohlaví dlužníků je tedy téměř vyrovnaný.

Graf 4.1.1.1 Pohlaví dlužníků (vzorek 2015)

Zdroj: vlastní zpracování.

Graf 4.1.1.2 Pohlaví dlužníku (vzorek 2016)

Zdroj: vlastní zpracování.

Věk dlužníků

Druhým ukazatelem zkoumaným v rámci analýzy byl dlužníkův věk. Věk dlužníka je informace dostupná v insolvenčním rejstříku kde je okamžitě dostupná v seznamu insolvenčních řízení pod jménem dlužníka. V obou letech byli dlužníci rozdělení podle svého věku do 5 ti kategorií.

Z vybraného vzorku v roce 2015 (viz Graf 4.1.1.3) bylo zjištěno nejvíce dlužníků ve věkové skupině 21 – 30 let a to 32 %. Naopak nejméně dlužníků 12 % bylo shodně ve dvou věkových kategoriích a to v kategorii 31 – 40 let a 41 – 50 let. Druhou nejvíce zastoupenou skupinou 28 % byli dlužníci v kategorii 51 – 60 let. 16 % dlužníků mělo věk v rozmezí 61 – 70 let. Nejmladšímu dlužníkovi bylo 23 let a nejstaršímu 68 let. Průměrný věk dlužníků byl 44 let.

Graf 4.1.1.3 Věk dlužníků (vzorek 2015)

Zdroj: vlastní zpracování.

V roce 2016 (viz Graf 4.1.1.4) byl zaznamenán největší počet dlužníků 32 % ve věkové kategorii 31 – 40 let, což je přesným opakem roku 2015 kdy bylo v této kategorii dlužníků nejméně. A nejmenší počet dlužníků 4 % byl ve věkové kategorii 61 – 70 let což je o 12 % méně než v roce 2015. 28 % dlužníků vylo ve věkové kategorii 51 – 60 let, stejně jako v předchozím roce. 24 % dlužníků bylo v kategorii 21 – 30 let a 12 % dlužníků v kategorii 41 – 50 let. Nejmladšímu dlužníkovi bylo 22 let a nejstaršímu 67 let. Průměrný věk dlužníků v roce 2016 byl 39 let, což je o 5 let méně než v předchozím roce a nejmladšímu dlužníkovi bylo 26 let a nejstaršímu 67 let.

Graf 4.1.1.4 Věk dlužníků (vzorek 2016)

Zdroj: vlastní zpracování.

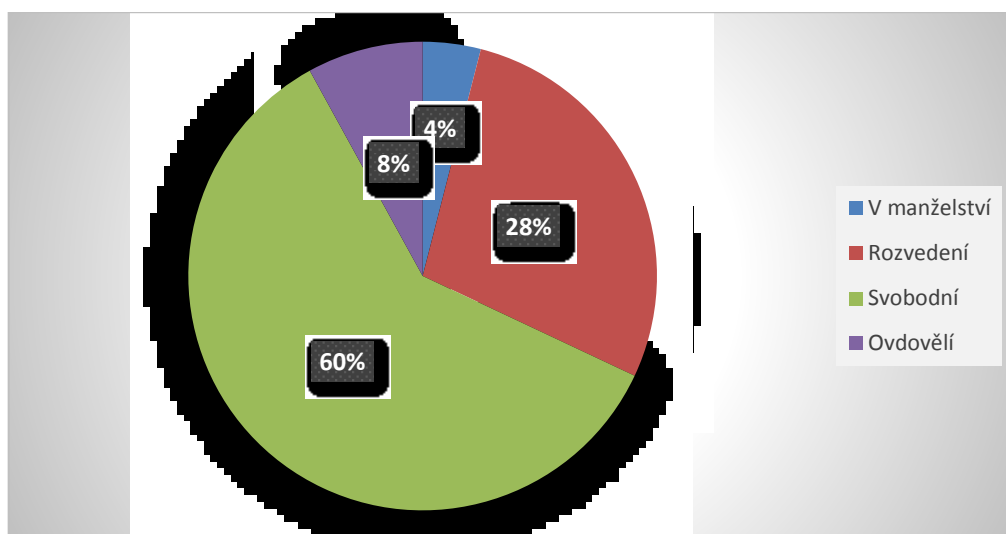
Věkové kategorie, ve kterých nebyla v obou letech zaznamenána změna byly 41 – 50 let a 51 – 60 let.

Rodinný stav

Třetím zkoumaným ukazatelem byl rodinný stav dlužníků. Ten to údaj je dostupný z Insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení. Dlužníci zde byli rozděleni podle svého rodinného stavu do čtyř kategorií.

V roce 2015 bylo nejvíce dlužníků a to 60 % svobodných, 28 % dlužníků bylo rozvedených a 8 % ovdovělých, pouhé 4 % dlužníků bylo v manželském stavu (viz Graf 4.1.1.5).

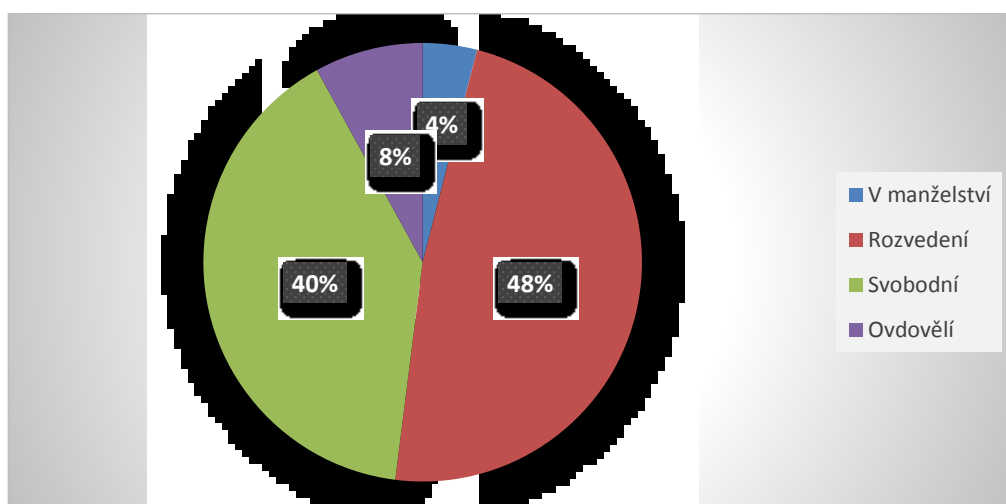
Graf 4.1.1.5 Rodinný stav (vzorek 2015)

Zdroj: vlastní zpracování.

V roce 2016 byla největší část dlužníků a to 48 % zastoupena rozvedenými, 40 % dlužníků bylo svobodných a 8 % ovdovělých. Nejmenší procento potom zaujímal dlužníci ve stavu manželství, kteří byli jako v roce 2015 zastoupeni pouze 4 % ze všech dlužníků (viz Graf 4.1.1.6).

Graf 4.1.1.6 Rodinný stav (vzorek 2016)

Zdroj: vlastní zpracování.

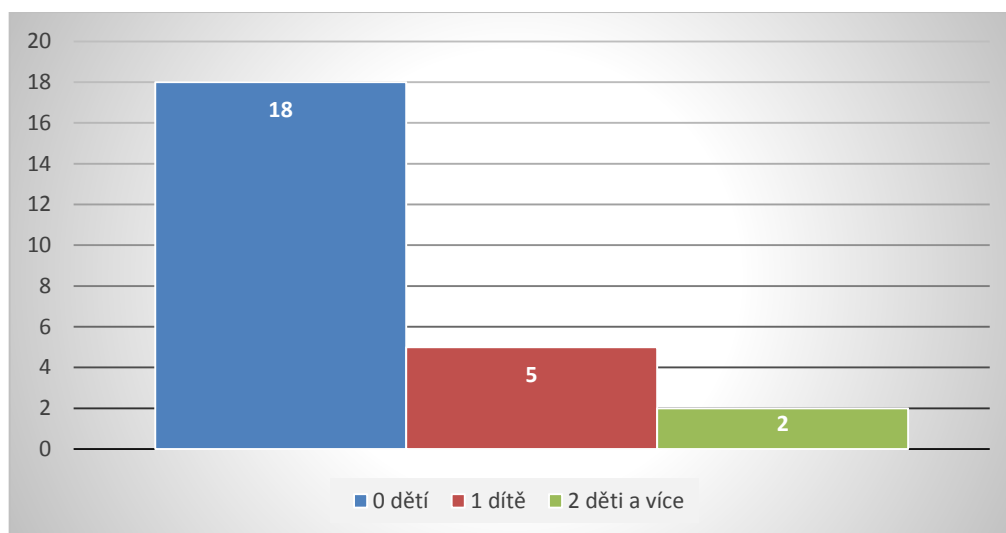
Z analýzy obou let vyplývá, že nejvíce dlužníků je mimo manželství, ať už jsou zastoupeni svobodnými, rozvedenými či ovdovělými. Celkově zastupují 96 % v obou letech.

Vyživované děti

Čtvrtým ukazatelem byl počet vyživovaných dětí, tato informace je dostupná v Insolvenčním návrhu spojeným s návrhem na povolení oddlužení. Dlužníci zde byli rozděleni podle počtu vyživovaných dětí do tří kategorií.

Jak vyplynulo ze zjištěných údajů, v roce 2015 nemělo 72 % dlužníků žádné vyživované dítě, 20 % dlužníků mělo vyživované dítě jedno a 8 % dlužníků mělo dvě a více vyživovaných dětí (viz Graf 4.1.1.7).

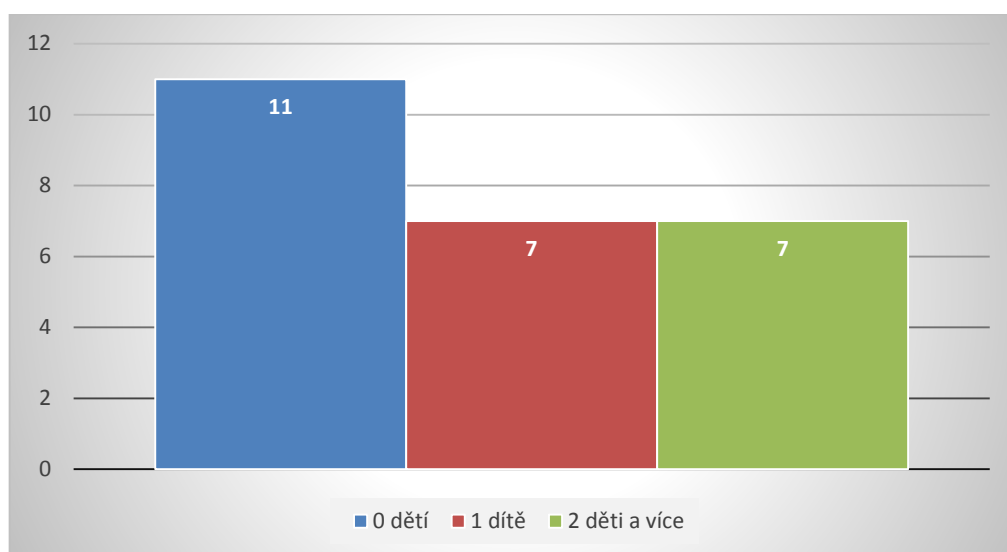
Graf 4.1.1.7 Vyživované děti (vzorek 2015)

Zdroj: vlastní zpracování.

Nejpočetnější skupina dlužníků z roku 2015, a to ta bez vyživovaného dítěte, v roce 2016 poklesla na 44 %, i přes to ale zůstala nejpočetnější skupinou. Naopak vzrostlo množství dlužníků s jedním vyživovaným dítětem na 28 % a se dvěma a více dětmi, také na 28 % (viz Graf 4.1.1.8).

Graf 4.1.1.8 Vyživované děti (vzorek 2016)

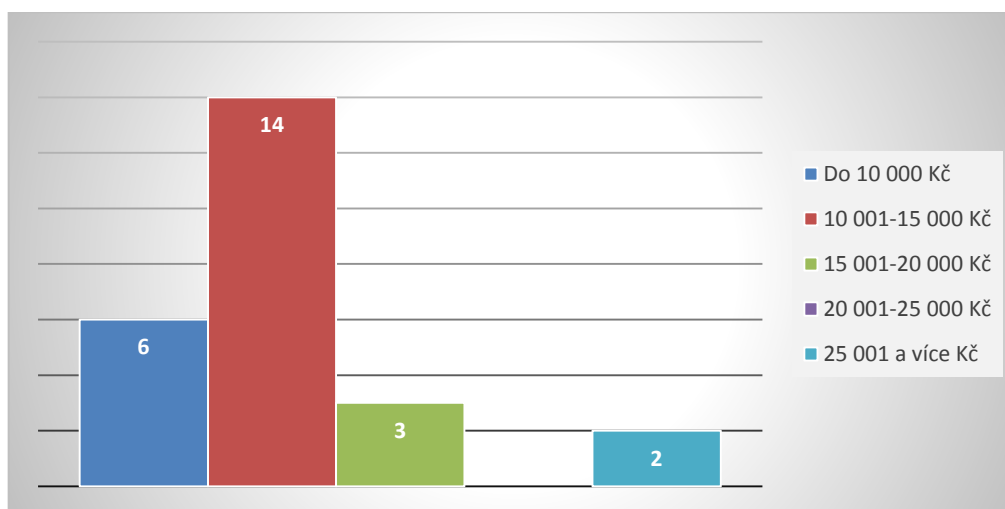
Zdroj: vlastní zpracování.

Čistý měsíční příjem

Pátým ukazatelem byl čistý měsíční příjem dlužníků, dostupný z insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení. Tímto příjmem se myslí mzda, plat a důchod (invalidní, starobní, vdovský apod.). Dlužníci zde byli rozděleni podle výše svého čistého měsíčního příjmu do pěti kategorií.

V roce 2015 převládali dlužníci s čistým měsíčním příjmem od 10 001 Kč do 15 000 Kč, bylo jich 56 %. Dále pak 24 % dlužníků mělo čistý měsíční příjem do 10 000 Kč a 12 % dlužníků mezi 15 001 Kč a 20 000 Kč. 8 % dlužníků mělo čistý měsíční příjem nad 25 001 Kč a do příjmové kategorie od 20 001 Kč do 25 000 Kč se nezařadil žádný z dlužníků (viz Graf 4.1.1.9). Průměrný čistý měsíční příjem všech dlužníků v roce 2015 byl 12 252 Kč.

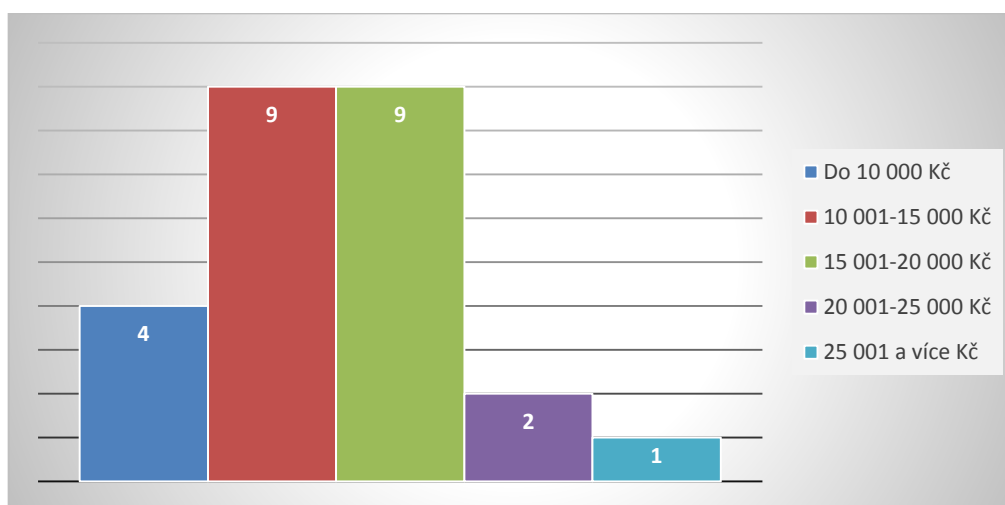
Graf 4.1.1.9 Čistý měsíční příjem (vzorek 2015)

Zdroj: vlastní zpracování.

Jak vyplynulo z dalšího šetření, v roce 2016, byly skupiny s nejpočetnějším množstvím dlužníků dvě, a to skupina s čistým měsíčním příjmem od 10 001 Kč do 15 000 Kč a skupina od 15 001 Kč do 20 000 Kč, do každé z těchto skupin připadlo 36 % dlužníků. Do 10 000 Kč mělo v tomto roce čistý měsíční příjem 16 % dlužníků a v rozmezí 20 001 Kč až 25 000 Kč to bylo 8 % dlužníků. Nejméně početnou skupinou dlužníků byli ti s příjmem nad 25 001 Kč a to 4 % (viz Graf 4.1.1.10). Průměr čistých měsíčních příjmů v roce 2016 byl 13 998 Kč.

Graf 4.1.1.10 Čistý měsíční příjem (vzorek 2016)

Zdroj: vlastní zpracování.

Meziročně byl zaznamenán velký pokles v kategorii dlužníků s čistým příjmem od 10 001 Kč do 15 000 Kč a naopak nárůst v dlužníků s čistými příjmy mezi 15 001 Kč a 20 000.

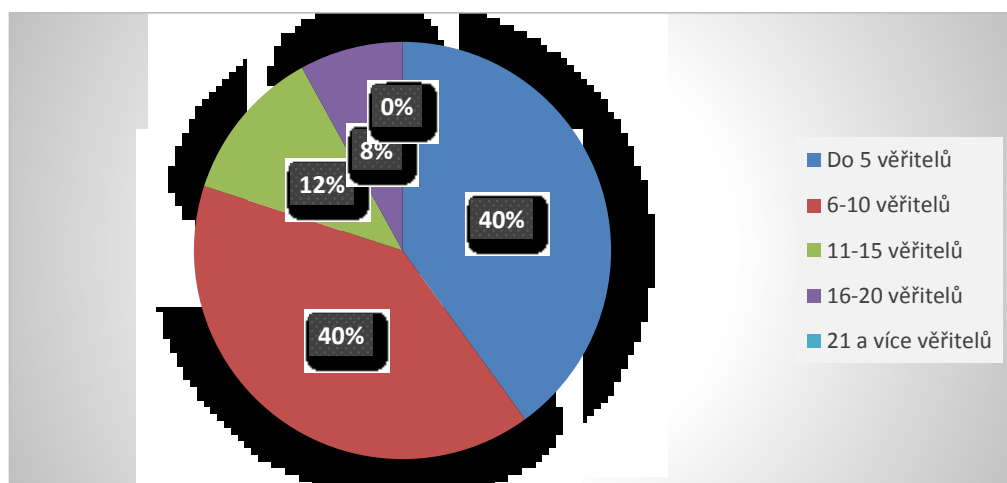
Počet věřitelů

Šestým zkoumaným ukazatelem, byl počet nezajištěných věřitelů každého dlužníka, zjištěný z Usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Dlužníci zde byli rozděleni podle počtu nezajištěných věřitelů do pěti kategorií.

Nejvyšší počet dlužníků bylo ve dvou skupinách o to ve skupině do 5 nezajištěných věřitelů a ve skupině 6 až 10 nezajištěných věřitelů, v každé z těchto bylo 40 % dlužníků. V další skupině 11 až 15 věřitelů bylo 12 % dlužníků a 8 % dlužníků mělo 16 až 20 nezajištěných věřitelů, 21 a více věřitelů, neměl žádný z dlužníků (viz Graf 4.1.1.11). V roce 2015 byl průměrný počet věřitelů na jednoho dlužníka 7, nejvyšší počet věřitelů u jednoho dlužníka byl 19 a nejnižší 1 věřitel.

Jelikož informace o počtu věřitelů pocházejí z Usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, je možné, aby u dlužníka figuroval pouze jeden věřitel, pro podání návrhu na oddlužení však byli zapotřebí nejméně dva přihlášení věřitelé, následně byla jednomu z nich přihlášená pohledávka odmítnuta.

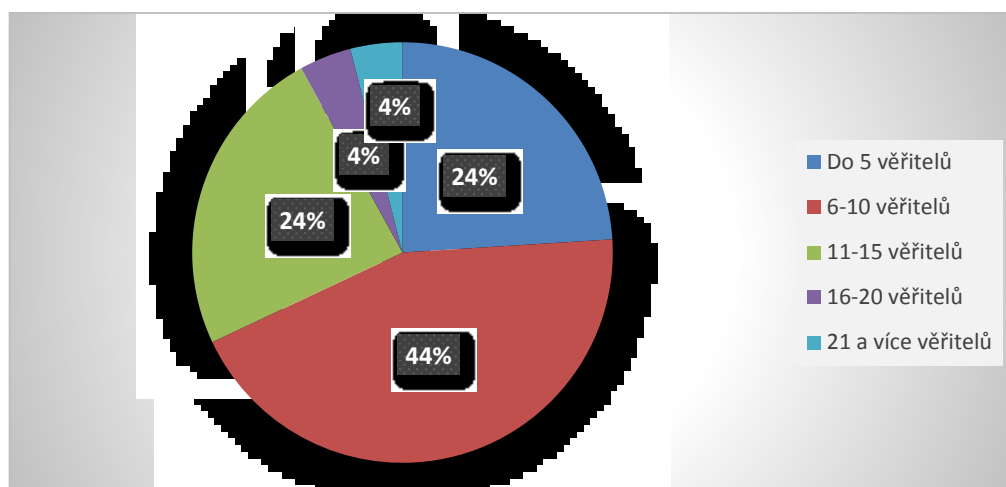
Graf 4.1.1.11 Počet věřitelů (vzorek 2015)

Zdroj: vlastní zpracování.

Podle zjištěných informací v roce 2016 mělo 44 % dlužníků 6 až 10 věřitelů. Oproti předchozímu roku se snížil počet dlužníků, kteří měli do 5 věřitelů a to na 24 %. Stejně procento dlužníků má 11 až 15 věřitelů, což je naopak nárůst oproti předchozímu roku. Po 4 % dlužníků je ve skupinách 16 až 20 věřitelů a 21 a více věřitelů (viz Graf 4.1.1.12). V roce 2016 byl průměrný počet věřitelů na jednoho dlužníka 8, nejvyšší počet věřitelů u jednoho dlužníka byl 22 a nejnižší 1 věřitel.

Graf 4.1.1.12 Počet věřitelů (vzorek 2016)

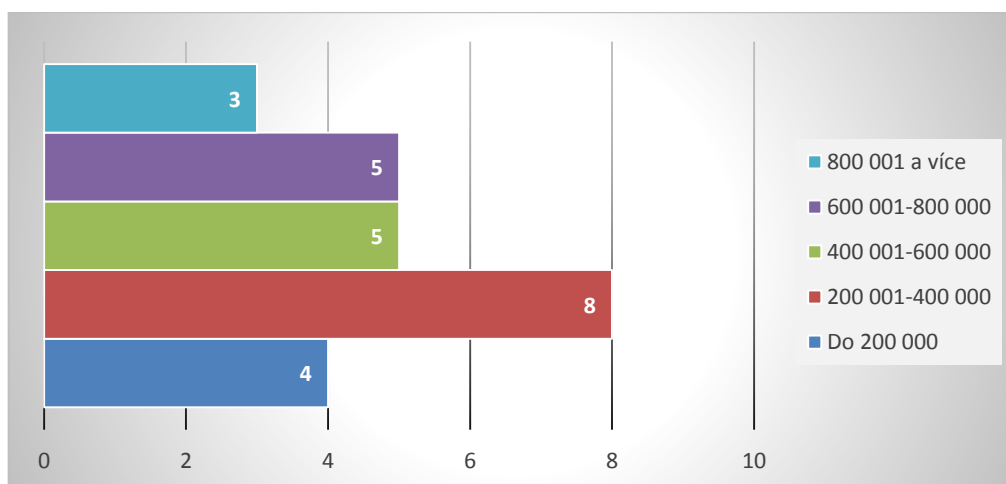
Zdroj: vlastní zpracování.

Výše závazků

Sedmým ukazatelem byla celková výše závazků dlužníka vůči nezajištěným věřitelům, tento údaj byl získán z Usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Dlužníci zde byli rozdělení do pěti kategorií podle celkové výše svých závazků vůči svým nezajištěným věřitelům.

V roce 2015 mělo 32 % dlužníků závazky vůči věřitelům v rozmezí 200 001 Kč až 400 000 Kč. 20 % dlužníků mělo své závazky v rozmezí 400 001 Kč až 600 000 Kč a stejné procento dlužníků mělo závazky v rozmezí 600 001 Kč až 800 000 Kč. Závazky v hodnotě 800 001 Kč a více mělo 12 % dlužníků (viz Graf 4.1.1.13). Průměrná výše závazků na dlužníka v roce 2015 byla 477 054 Kč, nejvyšší závazek vůči dlužníkům byl 1 629 801 Kč a nejnižší 52 500 Kč

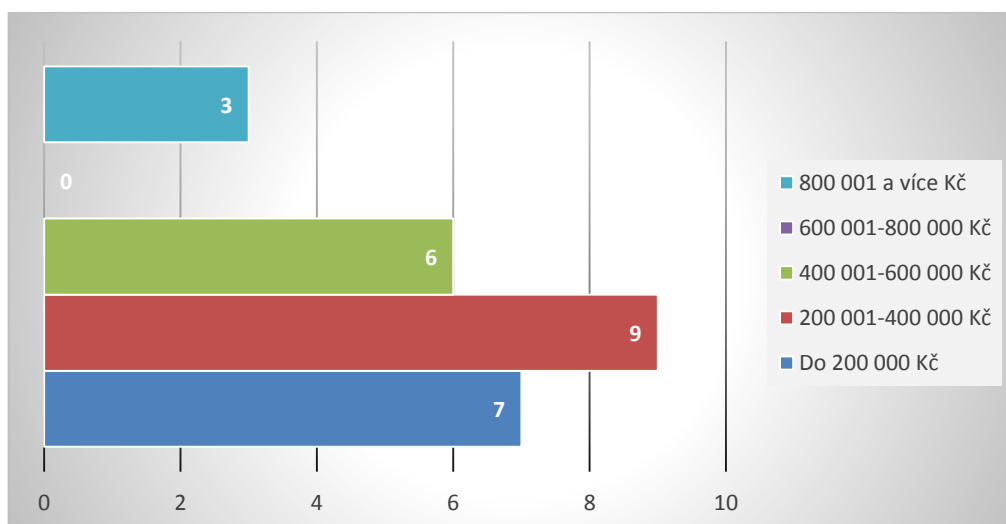
Graf 4.1.1.13 Výše závazků (vzorek 2015)

Zdroj: vlastní zpracování.

V roce 2016 mělo největší procento dlužníků, a to 36 %, závazky, podobně jako v předchozím roce, v rozmezí 200 001 Kč až 400 000 Kč. Závazky do 200 000 Kč mělo 28 % dlužníků a 24 % dlužníků mělo závazky v rozmezí 400 001 Kč až 600 000 Kč. Ve výši 800 001 Kč a více, mělo závazky vůči nezajištěným věřitelům 12 % dlužníků, stejně jako v předchozím roce (viz Graf 4.1.1.14). Průměrná výše závazků vůči věřitelům v roce 2016 byla 452 000 Kč, nejvyšší závazek dlužníka byl 2 941 765 Kč a nejnižší 45 200 Kč

Graf 4.1.1.14 Výše závazků (vzorek 2016)

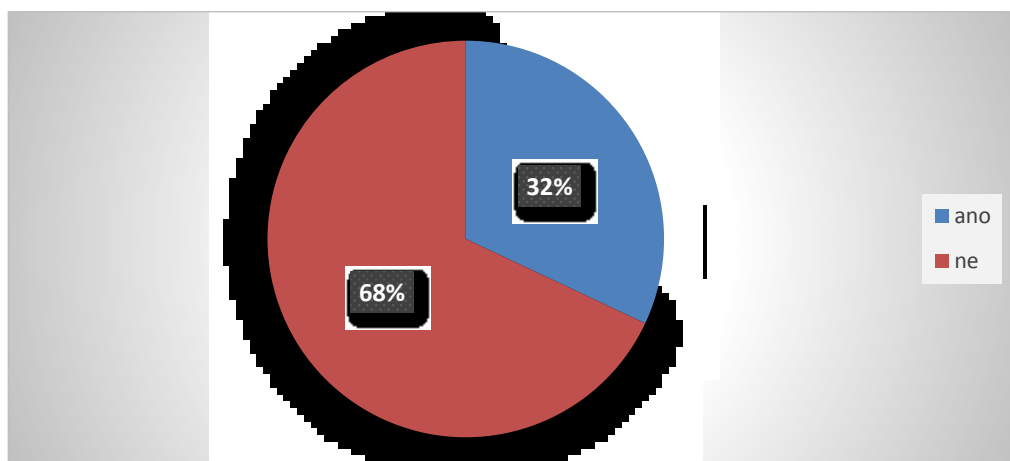

Zdroj: vlastní zpracování.

Dar

Osmým ukazatelem bylo, zda byl dlužníkovi na základě darovací smlouvy poskytnut dar od třetí osoby. Bez tohoto daru, by někteří dlužníci, neměli možnost dosáhnout na institut oddlužení, protože jejich příjmy nejsou dostatečné k tomu, aby byli schopni za 5 let uhradit alespoň 30 % z pohledávek věřitelů. V roce 2015 ve svém oddlužení přijalo dar 32 % dlužníků a 68 % dlužníků dosáhlo na oddlužení bez daru třetí osoby (viz Graf 4.1.1.15). Nejnižší hodnota daru byla 200 Kč a nejvyšší 8000 Kč.

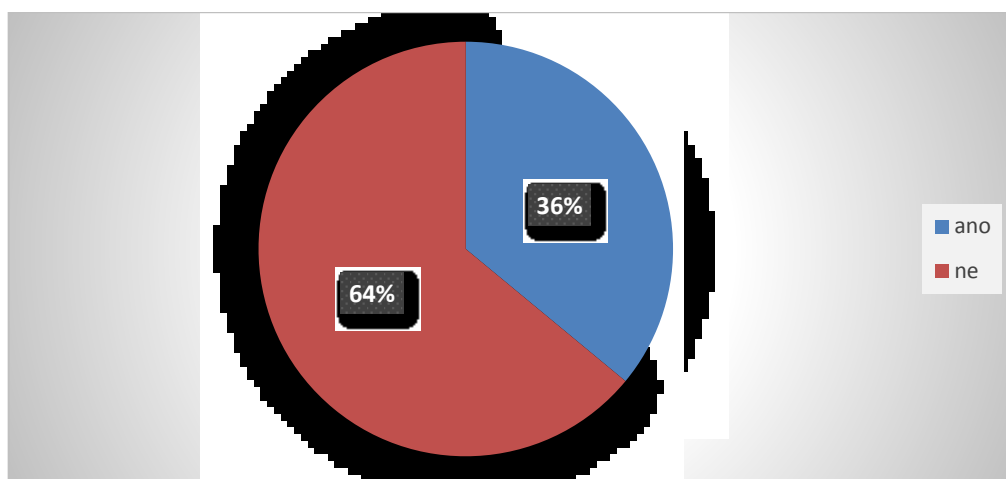
Graf 4.1.1.15 Dar (vzorek2015)

Zdroj: vlastní zpracování.

V roce 2016 přijalo dar ve svém oddlužení 36 % dlužníků a na oddlužení bez daru dosáhlo 64 % dlužníků podobně jako v předchozím roce (viz Graf 4.1.1.16). Nejnižší hodnota daru v roce 2016 byla 500 Kč a nejvyšší 11 000 Kč.

Graf 4.1.1.16 Dar (vzorek 2016)

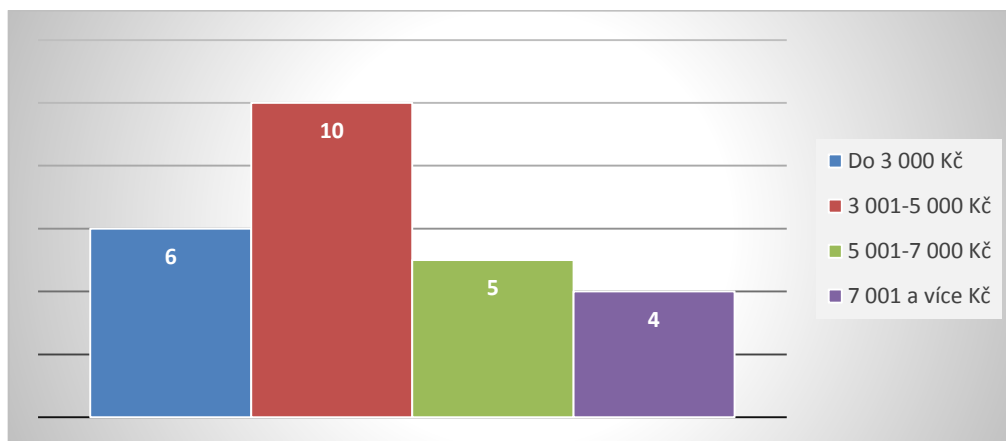
Zdroj: vlastní zpracování.

Měsíční splátka pro oddlužení

Devátým ukazatelem byla měsíční splátka pro oddlužení. Podle toho jak vysokou částku z příjmu dlužníků bylo možné použít na oddlužení, byli dlužníci rozděleni do čtyř kategorií.

Měsíční splátku v rozmezí 3 001 Kč až 5000 Kč mělo v roce 2015 40 % dlužníků, 24 % dlužníků mělo měsíční splátku pro oddlužení do 3 000 Kč a 20% dlužníků mělo splátku mezi 5 001 Kč a 7 000 Kč. Nad 7 001 Kč mělo měsíční splátku pouze 16 % dlužníků (viz Graf 4.1.1.17). Průměrná měsíční splátka pro oddlužení v roce 2015 byla 5 142 Kč. Nejvyšší měsíční splátka byla 16 739 Kč a nejnižší 1500 Kč.

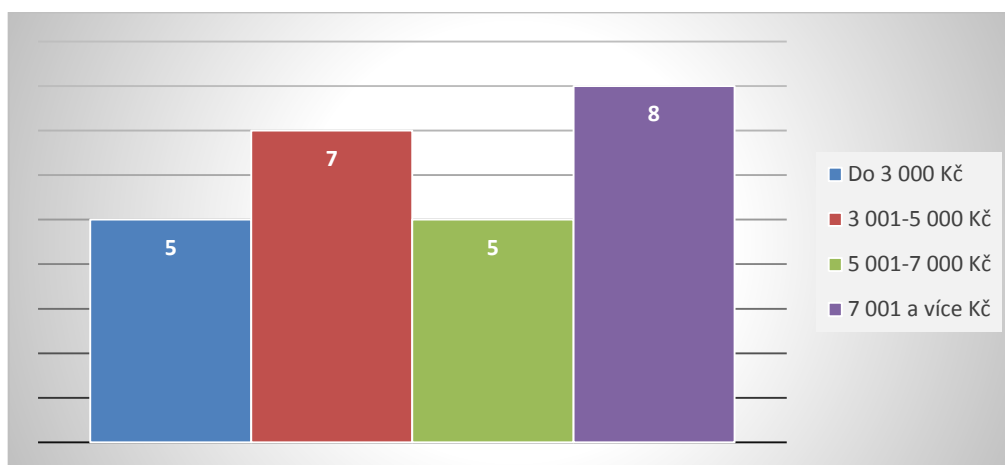
Graf 4.1.1.17 Měsíční splátka pro oddlužení (vzorek 2015)

Zdroj: vlastní zpracování.

V roce 2016 došlo v oblasti tohoto ukazatele k výrazným změnám. V tomto roce nejvíce dlužníků a to 32 %, mělo měsíční splátku pro oddlužení nad 7 001 Kč na rozdíl od předchozího roku, kdy byla situace opačná a splátku nad 7 001 Kč mělo nejméně dlužníků. 28 % dlužníků mělo měsíční splátku od 3 001 Kč do 5 000 Kč, což je o 12 % méně než v předchozím roce. Dále potom 20 % dlužníků mělo měsíční splátku do 3 000 Kč a stejné procento dlužníků mělo splátku od 5 001 Kč do 7 000 Kč (viz Graf 4.1.1.18). Průměrná měsíční splátka pro oddlužení v roce 2016 byla 6 242 Kč. Nejvyšší měsíční splátka pro oddlužení byla 18 908 Kč a nejnižší byla 1 500 Kč.

Graf 4.1.1.18 Měsíční splátka pro oddlužení (vzorek 2016)

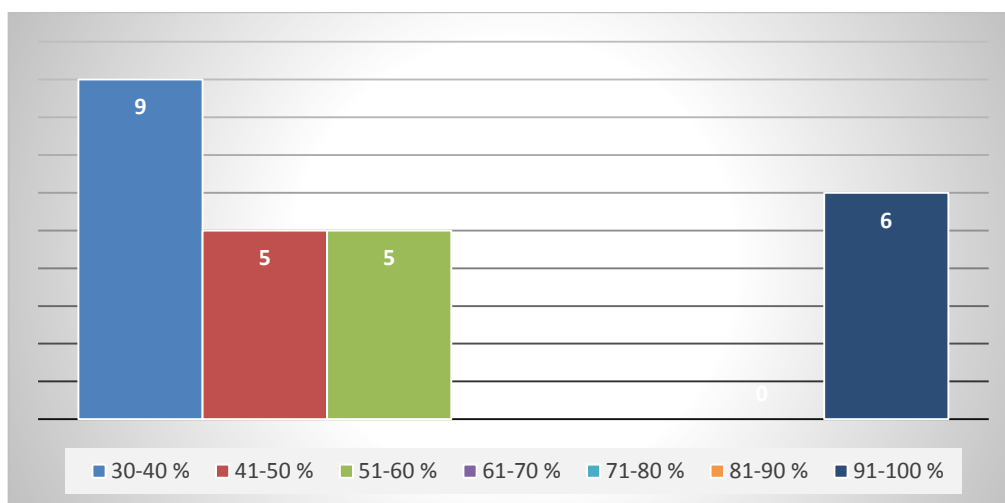
Zdroj: vlastní zpracování.

Očekávané uspokojení věřitelů

Desátým a posledním ukazatelem této analýzy bylo očekávané uspokojení věřitelů. Dlužníci byli rozděleni do sedmi kategorií podle toho, jaké bude očekávané splacení dluhu po uplynutí doby oddlužení.

V roce 2015 bylo u 36 % dlužníků předpokládáno, že splatí své závazky v rozmezí od 30% do 40 %. 24 % dlužníků splatí své závazky v rozmezí 91 % až 100 % a 20 % dlužníků splatí své závazky v rozmezí 41 % až 50 %, stejně jako u kategorie 51 % až 60 % (viz Graf 4.1.1.19).

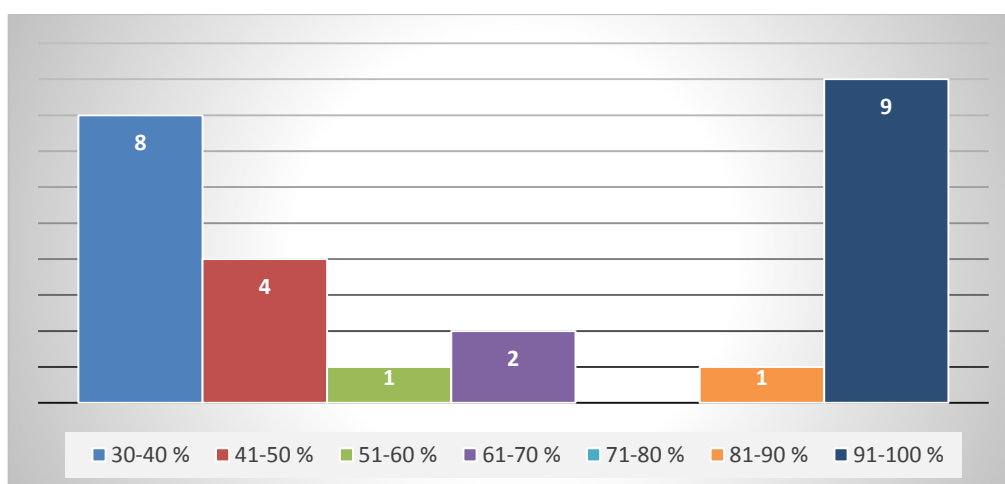
Graf 4.1.1.19 Očekávané uspokojení věřitelů (vzorek 2015)

Zdroj: vlastní zpracování.

Z analýzy pro rok 2016 vyplynulo, že nejvíce dlužníků a to konkrétně 36 % bude schopno splatit své závazky v rozmezí 91 % až 100 %. Druhou nejpočetnější kategorií bylo 32 % dlužníků, kteří by měli být schopni splatit 30 % až 40 %. 16 % dlužníků by mělo být schopno splatit 41 % až 50 %, 8 % dlužníků by mělo být schopno splatit 61 % až 70 % svých závazků a v kategoriích 51 % až 60 % a 81 % až 90 % byly 4 % dlužníků (viz Graf 4.1.1.20).

Graf 4.1.1.20 Očekávané uspokojení věřitelů (vzorek 2016)

Zdroj: vlastní zpracování.

Mezi roky 2015 a 2016 jsou rozdíly v počtu dlužníků v jednotlivých kategoriích, trend je však stejný.

4.1.2 Shrnutí výsledků analýzy

Na základě provedené analýzy ukazatelů zadluženosti u dlužníků a jejich následného porovnání ve dvou výše stanovených obdobích vyplynulo, že mezi dlužníky je přibližně stejný podíl mužů i žen.

Nejvíce zastoupenou věkovou skupinou v roce 2015 byli dlužníci mezi 21 až 30 lety, naproti tomu v roce 2016 to byli dlužníci ve věkové skupině 31 až 40 let. Jedinou stabilní věkovou skupinou s vysokým počtem dlužníků v obou letech, byla věková skupina 51 až 60 let. Průměrný věk dlužníků v obou letech byl kolem 40 let. Z toho vyplývá, že se do předlužení dostávají více lidé ve středním až starším věku.

Z hlediska rodinného stavu žilo v obou letech 96 % dlužníků mimo manželství, ať už z důvodu neuzavření sňatku, rozvodu či ovdovění. Z toho vyplývá, že nejčastějšími dlužníky jsou samostatně žijící lidé, pro které je z ekonomického hlediska nákladnější vést samostatně domácnost, a proto mohou být náchylnější k půjčkám.

V porovnání s dlužníky, kteří mají nějaké vyživované dítě, či děti, velké procento dlužníků v obou letech žádné vyživované dítě nemělo, a to se mohlo projevit na snížení jejich zodpovědného chování.

Nejčastějším čistým měsíčním příjmem dlužníků v roce 2015 bylo 10 001 Kč až 15 000 Kč. V roce 2016 mělo největší a zároveň stejné procento dlužníků příjmy v kategorii 10 001 Kč až 15 000 Kč a 15 0001 Kč až 20 000 Kč. Průměrný příjem v obou letech byl okolo 13 000 Kč. Z toho vyplývá, že nejčastějšími dlužníky jsou lidé s příjmem od deseti do patnácti tisíc korun. S tímto příjmem je patrně těžší vyžití a hospodaření, a proto mohou být lidé s tímto příjmem náchylnější k opatřování peněžních prostředků formou půjčky.

Nejvíce dlužníků v obou letech mělo od 6 do 10 věřitelů a v roce 2015 mělo 80% dlužníků do 10 věřitelů. Průměrný počet věřitelových dlužníků v obou letech je 7 až 8.

Nejvíce dlužníků v obou letech mělo své závazky v rozmezí od 200 001 Kč do 400 000 Kč. Průměrná výše závazků v obou letech však byla okolo 460 000 Kč. Nejčastější splátkou potom byla suma od 3 001 Kč do 5 000 Kč. Průměrná splátka za oba roky se však pohybovala okolo 5 500 Kč. Z toho vyplývá, že nejčastější dlužník měl své závazky lehce pod půl milionu, a částka kterou na ně měsíčně mohl vynakládat byla okolo 5 000 Kč.

Většina dlužníků v obou letech, a to až dvě třetiny, nepotřebovaly využít možnost daru od třetí osoby, aby mohly podstoupit oddlužení. Pro jednu třetinu lidí byl však dar nutností, bez které by na oddlužení nedosáhli.

U největšího počtu dlužníků v roce 2015 se očekávalo, že splatí své závazky v rozmezí 30 % až 40 %. Oproti tomu v roce 2016 se očekávalo od nejvíce dlužníků, uspokojení věřitelů ve výši 91 % až 100 %. Tento rozdíl je natolik skokový, že z něj není předvídatelné, k jaké výši uspokojené u věřitelů dojde. V souhrnu obou let ze statistiky vyplývá, že více dlužníků splatí své závazky pouze v rozmezí 30% až 40 %.

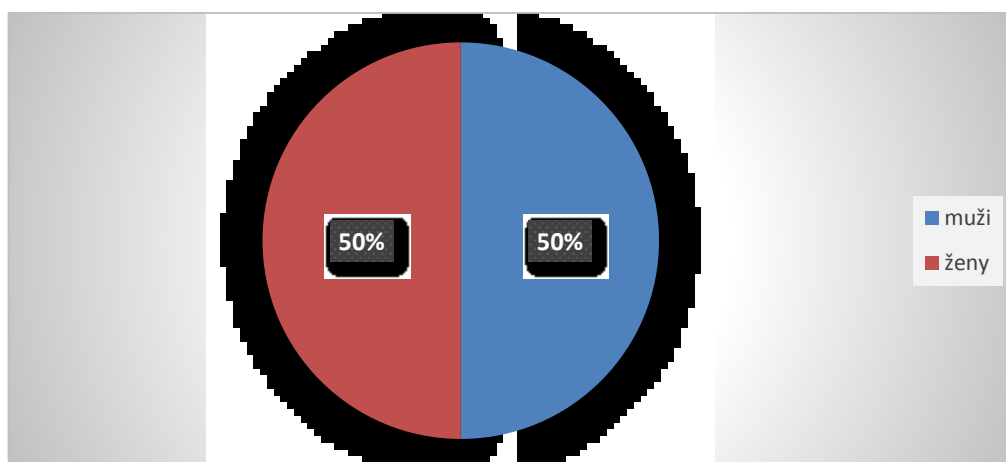
4.1.3 Souhrnné zhodnocení výsledků analýzy

V tomto zhodnocení bylo použito jako vzorek dohromady všech 50 dlužníků z předešlé analýzy a výsledky byly srovnány s výroční zprávou z roku 2015 od Poradny při finanční tísni. Mezi porovnávané ukazatele bylo zahrnuto pohlaví, věková struktura, rodinný stav, čistý příjem a celková výše závazků.

Pohlaví

Ze zkoumaného vzorku dlužníků je 50% mužů a 50 % žen, v porovnání s výroční zprávou poradny je situace téměř stejná.

Graf 4.1.3.1 Pohlaví dlužníků

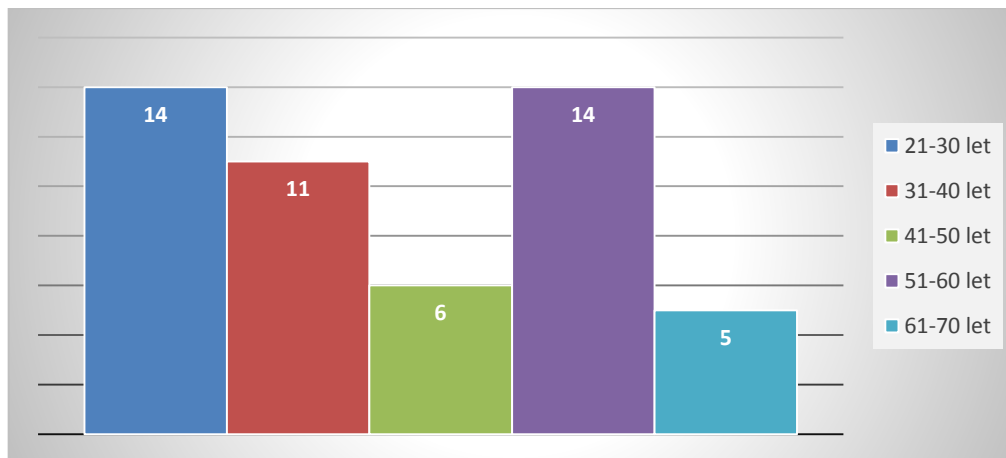

Zdroj: vlastní zpracování.

Věk

Nejvíce dlužníků ze zkoumaného vzorku bylo ve věkových kategoriích 21 až 30 let a 51 až 60 let. Naproti tomu Poradna při finanční tísni eviduje nejvíce klientů ve věku 31 až 50 let.

Graf 4.1.3.2 Věk dlužníků

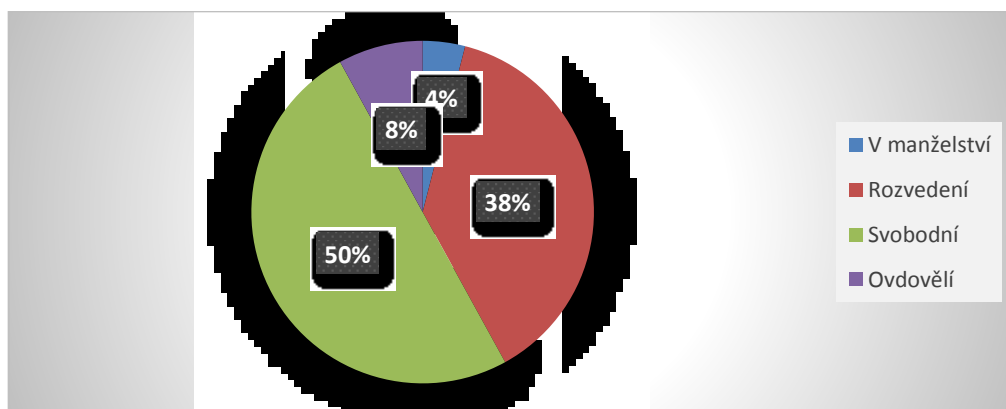

Zdroj: vlastní zpracování.

Rodinný stav

Ve vzorku bylo nejvíce dlužníků žijících mimo manželství a to až 96 % v porovnání s výsledky výroční zprávy je to téměř o 30 % více než u jejich klientů.

Graf 4.1.3.3 Rodinný stav

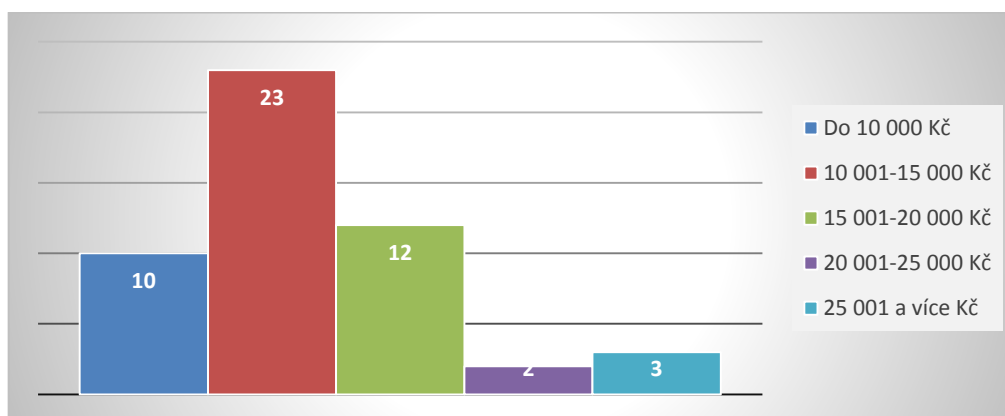

Zdroj: vlastní zpracování.

Čistý měsíční příjem

Nejčastější příjem dlužníků ze vzorku je 10 001 Kč až 15 000 Kč. Podobné je to také u klientů poradny, kdy drtivé procento těchto klientů má příjmy mezi 11 000 Kč až 20 000 Kč, což je sice širší spektrum příjmů, ale zahrnuje to i nejpočetnější kategorii ze vzorku.

Graf 4.1.3.4 Čistý měsíční příjem

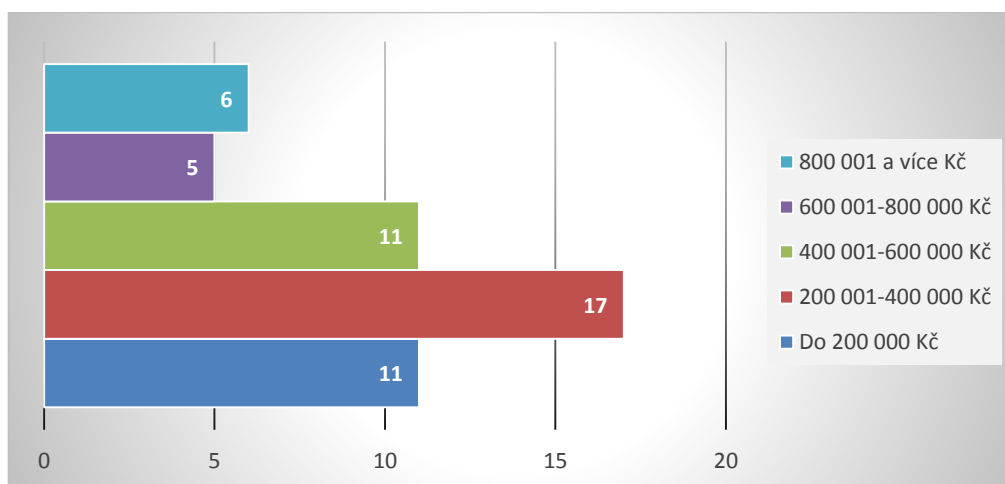

Zdroj: vlastní zpracování.

Výše závazků

Nejvyšší procento dlužníků ze vzorku, má závazky v rozmezí 200 001 Kč až 400 000 Kč. Podle výroční zprávy mělo nejvíce klientů závazky v rozmezí 300 000 Kč až 600 000 Kč a jen o pár procent méně bylo klientů se závazky do 300 000 Kč. Toto zjištění koresponduje s výsledkem ze vzorku.

Graf 4.1.3.5 Výše závazků

Zdroj: vlastní zpracování.

4.1.4 Výsledky zhodnocení

Při porovnání zjištěných údajů ze zkoumaného vzorku a Výroční zprávy od Poradny při finanční tísni se některá zjištění téměř shodovala, některá byla více či méně podobná, ale některá se úplně rozcházela. K největší shodě došlo u pohlaví dlužníků, kdy bylo zjištěno, že mezi dlužníky je téměř stejné procento žen i mužů. Dále byl velmi podobný, zjištěný čistý měsíční příjem dlužníků, a také výše dlužnickových závazků. Tyto dva ukazatele se oproti výsledkům výroční zprávy lišily jen mírně. Větší rozdíl byl zaznamenán u rodinného stavu dlužníků, kdy celkové rozložení dlužníků bylo sice podobné, ale lišila se procentuální výše rozdělení dlužníků v jednotlivých kategoriích. Největším rozdílem byla potom věková struktura dlužníků, kdy porovnávané výsledky byly zcela opačné. Tento velký rozdíl, ale i menší rozdíly v některých ostatních ukazatelích, je nejspíše zapříčiněn rozdílným vzorkem dlužníků, ať už v počtu dlužníků, nebo v místní příslušnosti. Poradna pro finanční tíseň vycházela z počtu 11 128 klientů. Naproti tomu byl mnou vyhodnocovaný vzorek 50 klientů. Dále potom Poradna pro finanční tíseň má své klienty po celé České republice, kdežto mnou vybraný vzorek byl na regionální úrovni.

5 Závěr

Cílem diplomové práce bylo specifikovat problematiku osobního bankrotu a všeho co se jí úzce dotýká, jako je proces oddlužení, příčiny zadlužení a ekonomické důsledky, které z toho plynou. Následně provedenou analýzou vyhodnotit reálné případy oddlužení.

Tento cíl byl naplněn a k jeho naplnění byl v první části diplomové práce charakterizován proces a právní úpravy insolvenčního řízení spolu s jeho subjekty, náležitostmi a procesem podání insolvenčního návrhu, a také novelami v rámci insolvenčního zákona. Následovala charakteristika úpadku dlužníka s popisem celého procesu úpadku, jeho formami a způsoby řešení. Jako poslední zde byl podrobně specifikován proces oddlužení společně s podáním návrhu na oddlužení, povolením oddlužení a možnostech jeho zamítnutí. Dále pak způsoby oddlužení a konečné osvobození od dluhů.

V následující kapitole byl zobrazen vývoj insolvencí a oddlužení podle Creditreform. A následovala charakteristika jednotlivých příčin předlužení, jako je nezaměstnanost, bankovní a nebankovní instituce a jejich půjčky, Nový zákon o spotřebitelském úvěru, zadlužení domácností a finanční gramotnost. Dále byl uveden způsob výpočtu nezabavitelného minima a pomoc při předlužení.

Závěrečná část je praktická a byla zpracována na základě vyhodnocení analýzy. Nejdříve byly získány informace o dlužnících z let 2015 a 2016 z insolvenčního rejstříku a následně byla provedena analýza ukazatelů zadluženosti. Výsledky za jednotlivé roky byly potom porovnány a vyhodnoceny. V dalším kroku byly souhrnné informace za oba roky porovnány s výroční zprávou Poradny pro finanční tíseň.

Analýza ukazatelů zadluženosti byla vypracována ze vzorku 50 ti dlužníků, vedených u Krajského soudu v Ostravě. Zjišťované parametry u dlužníků byly pohlaví, věk, rodinný stav, počet vyživovaných dětí, čistý měsíční příjem, počet věřitelů, výše závazků, obdržení daru, měsíční splátka pro oddlužení a očekávané uspokojení věřitelů. Při porovnání informací z roku 2015 a 2016 bylo zjištěno, že typickým dlužníkem může být jak muž, tak žena okolo 40 let, žijící samostatně a bez vyživovaných dětí, s měsíčním příjmem kolem 13 000 Kč, mající 7 až 8 věřitelů a s celkovými závazky pod půl milionu, navíc s možností splácet okolo 5 000 Kč měsíčně a uhradit tak za pět let přibližně 40 % svých závazků.

Při porovnání výsledků s výroční zprávou od Poradny při finanční tísní, bylo větší množství porovnávaných ukazatelů podobných, a menší množství rozdílných. Rozdíly byly patrně zapříčiněny rozdílností vzorku, ze kterého vzešly porovnávané údaje.

Jak bylo v diplomové práci zmíněno, lidé se často bezhlavě zadlužují a mají malý zájem o prevenci a zlepšení své finanční gramotnosti. Z toho důvodu bylo potřeba, aby do problematiky půjček zasáhnul stát a v rámci Nového zákona o spotřebitelském úvěru, zpřísnil pravidla pro schvalování půjček, a upravil kdo a za jakých podmínek je může nabízet. Toto jednání státu bylo ve prospěch dlužníků a žadatelů o půjčku, aby se předešlo neúměrnému zadlužování.

Ve prospěch dlužníků se staví i novela insolvenčního zákona účinná od 1. 7. 2017, která by měla mít pozitivní dopad na ochranu dlužníků před nepoctivým jednáním v rámci oddlužení, a měla by chránit, před nepoctivými, či nemorálními oddlužovacími společnostmi.

Další pozitivní změnu pro dlužníky, by měla přinést tzv. Oddlužovací novela, která by umožnila oddlužení širšímu spektru dlužníků a zejména těm, kteří v současné době na oddlužení, pro nedostatečné příjmy, nebo enormní zadlužení nedosáhnou.

Všechna tato ať už přijatá, či teprve připravovaná opatření dávají poměrně velký prostor k tomu, aby se předešlo zadlužování, a aby se současní dlužníci ze svých dluhů vymanili. Není to však zárukou toho, že se do budoucna sníží počet dlužníků. Velký vliv na to má ekonomická a hospodářská situace v České republice a návyky lidí spolu s prevencí a vzděláním v oblasti finanční gramotnosti.

Diplomová práce může mít využití pro širokou veřejnost z toho důvodu, že obsahuje souhrnné vysvětlení dané problematiky, zobrazuje možné hrozby v oblasti zadlužení a uvádí formy prevence a pomoci. Mohla by posloužit jako příručka pro osoby, které se potýkají s finančními problémy a zvažují využití oddlužení, nebo jako souhrnný studijní materiál dané problematiky. Její závěry mohou být využity i v oblasti statistiky.

Seznam použité literatury

Odborná literatura

- [1] BŘEZINOVÁ, Hana. *Ekonomické aspekty insolvenčního zákona*. Praha: BOVA POLYGON, 2009. 200 s. ISBN 978-80-7273-159-6.
- [2] HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 1482 s. ISBN 978-80-7400-555-8.
- [3] LEIGH, Karen. *Personal Bankruptcy and Company Insolvency*. 3 vyd. United Kingdom: Easyway Guides, 2012. ISBN-13: 978-1847162366.
- [4] MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. Praha: Linde, 2009. 394 s. ISBN 978-80-7201-780-5.
- [5] RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha: ASPI, 2008. 472 s. ISBN 978-80-7357-329-4.

Zákony a vyhlášky

- [6] Zákon č. 312/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění
- [7] Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
- [8] Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení

Internetové zdroje

- [9] ABCFINANCE. *Oddlužení* [online]. Dostupné z: <http://abcfinance.webnode.cz/products/insolvenzni-rizeni-oddluzeni-formou-splatkoveho-kalendare/>
- [10] AVOCATE. *Oddlužení v otázkách a odpovědích* [online]. Avocate [09. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.avocate.cz/aktuality/10/oddluzeni-v-otazkach-a-odpovedich>
- [11] BUSINESSINFO. *Insolvence – úpadek a způsoby jeho řešení* [online]. [2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/insolvence-upadek-a-zpusoby-jeho-reseni-ppbi-51182.html#!>
- [12] BUSINESSINFO. *Insolvence – úpadek a způsoby jeho řešení* [online]. [2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/insolvence-upadek-a-zpusoby-jeho-reseni-ppbi-51182.html#!&chapter=2>

- [13] BUSINESS.CENTER. *Insolvenční zákon* [online]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/insolvenzni/cast1h2.aspx>
- [14] BUSINESS.CENTER. *Insolvenční zákon* [online]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/insolvenzni/cast1h1.aspx#par2>
- [15] CNCB. *Barometr úvěrového trhu* [online]. Dostupné z: <http://www.cncb.cz/sqlcache/brki-nrki-uverovy-barometr-q4-2016.pdf>
- [16] CNCB. *Insolvenční zákon* [online]. Dostupné z: <http://www.cncb.cz/cz/desatero-odpovedneho-zadluzovani-1404041422.html>
- [17] CREDUTREFORM. *Vývoj insolvencí v České republice v roce 2016* [online]. Dostupné z: http://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/cz/Presseartikel/TZ_Insolvenze_2016.pdf
- [18] CZECH-BA. *Insolvenční zákon* [online]. [2016-03-17]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/cs/novy-test-financni-gramotnosti-cba-cesi-toho-mnogo-nevedi>
- [19] FINANČNÍ TÍSEŇ. *Výroční zpráva za rok 2015* [online]. Dostupné z: https://www.financnitisen.cz/doc/vyrocní_zprava_15.pdf
- [20] INSOLCENTRUM. *Procesní subjekty insolvenčního řízení a věřitelské orgány* [online]. Dostupné z: <http://e-learning.insolcentrum.cz/article/100>
- [21] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Insolvenční návrh* [online]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/dluznik/insolvenzni-navrh.html>
- [22] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Insolvenční právo* [online]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvenzni-pravo.html>
- [23] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Konkurs* [online]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/konkurs.html>
- [24] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Majetková podstata* [online]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/dluznik/majetkova-podstata.html>
- [25] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Oddlužení* [online]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>
- [26] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Postavení věřitelů a věřitelské orgány* [online]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/veritel/postaveni-veritelu-a-veritelske-organy.html>

- [27] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Postup pro výpočet splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře* [online]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/kalkukator-splatek/kalkulacka-vypocet.html>
- [28] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Reorganizace* [online]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/reorganizace.html>
- [29] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Rozhodnutí o úpadku* [online]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/dluznik/rozhodnuti-o-upadku.html>
- [30] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Úpadek a způsoby jeho řešení* [online]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/upadek-a-zpusoby-jeho-reseni.html>
- [31] INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Zahájení insolvenčního řízení* [online]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/dluznik/zahajeni-insolvencniho-rizeni.html>
- [32] KUCERALEGAL. *Novela insolvenčního zákona* [online]. [2016-06-27]. Dostupné z: <http://www.kuceralegal.cz/blog/2016/06/27/novela-insolvencniho-zakona/>
- [33] KURZY. *Nezaměstnanost v ČR* [online]. Dostupné z: www.kurzy.cz
- [34] ODDLUŽENÍ-BANKROT. *Způsoby oddlužení* [online]. Dostupné z: <http://www.oddluzeni-bankrot.eu/sluzby/pravni-poradenstvi-pro-dluzniky/zpusoby-oddluzeni>
- [35] PENÍZE. *Insolvence pro každého: Prodáváme dlužníka* [online]. [2015-03-02]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/podnikani/297820-insolvence-pro-kazdeho-prodavame-dluznika>
- [36] PODNIKATEL. *Možnosti řešení úpadku* [online]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/znate-moznosti-reseni-upadku-podnikatelu-i-nepodnikatelu/>
- [37] PRACHATICE. *Jak vzniká dluh?* [online]. Dostupné z: <http://prachatice.charita.cz/sluzby-a-projekty/opus-prachatice/klicove-aktivity/dluhova-past/jak-vznika-dluh/>
- [38] PÚJČKANEZAMĚSTNANÍ. *Dlužník* [online]. Dostupné z: <http://pujckanezamestnani.cz/dluznik/>
- [39] STOPDLUHŮM. *Novinky v insolvenčním zákoně od 1.1.2014* [online]. Dostupné z: <http://www.stopdluhum.cz/novelizace-insolvencniho-zakona-pro-rok-2014/>
- [40] ZÁKONY.CENTRUM. *Insolvenční zákon* [online]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/insolvencni-zakon/cast-1-hlava-2-dil-5-paragraf-70>

Seznam zkratek

apod.	a podobně
a.s.	akciová společnost
atp.	a tak podobně
č.	číslo
ČBA	Česká bankovní asociace
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
Kč	koruna česká
KSOS	Krajský soud Ostrava
mil.	milion
mld.	miliarda
o.s.	občanské sdružení
Sb.	Sbírka
Tab.	tabulka
tzv.	takzvaně
VŠ	Vysoká škola

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 21. 4. 2017

.....
Bc. Jan Zrůbek

Seznam příloh

Příloha č. 1 Seznam dlužníků 2015

Příloha č. 2 Seznam dlužníků 2016

Příloha č. 3 Pomocné výpočty analýzy (rok 2015)

Příloha č. 4 Pomocné výpočty analýzy (rok 2016)

Příloha č. 5 Pomocné výpočty analýzy všech 50 dlužníků